

V Bruselu dne 9.11.2016
COM(2016) 715 final

**SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU
HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ**

Sdělení o politice rozšíření EU pro rok 2016

{SWD(2016) 360 final}
{SWD(2016) 361 final}
{SWD(2016) 362 final}
{SWD(2016) 363 final}
{SWD(2016) 364 final}
{SWD(2016) 365 final}
{SWD(2016) 366 final}

I. ÚVOD

V listopadu 2015 stanovila Evropská komise střednědobou strategii politiky rozšíření EU pokrývající období mandátu současné Komise. V prosinci 2015 tuto strategii potvrdila Rada. Toto sdělení hodnotí pokrok při provádění strategie, vyvozuje závěry a doporučení, pokud jde o otázky specifické pro jednotlivé země procesu rozšíření a některé tematické otázky.

EU i nadále čelí vážným problémům na různých frontách. Řada krizí má potenciál destabilizovat nejen Evropu, ale celý svět. Přitažlivost EU v zemích procesu rozšíření byla částečně ovlivněna hospodářským útlumem a skepsí vůči evropskému projektu.

Současně pevná vyhlídka na členství v EU, opětovně potvrzená všemi členskými státy, je i nadále motorem transformace a kotvou stability a bezpečnosti v zemích jihovýchodní Evropy. Věrohodný proces rozšíření založený na přísných a spravedlivých podmínkách proto zůstává nenahraditelným nástrojem, který umožňuje tyto země posilovat a pomáhat jim při modernizaci pomocí politických a hospodářských reforem, v souladu s přístupovými kritérii.

Ve většině zemí přináší politika rozšíření nadále výsledky a reformy postupují, i když rozdílným tempem, vpřed. Vzhledem ke komplexní povaze nezbytných reforem jde o dlouhodobý proces, přičemž strukturální nedostatky přetrvávají zejména v klíčových oblastech právního státu a hospodářství.

Pokud jde konkrétně o Turecko, summit EU-Turecko konaný 29. listopadu a následné prohlášení EU a Turecka ze dne 18. března 2016 umožnily, aby došlo ke značnému snížení toku nelegální migrace a obecněji k oživení vztahů mezi EU a Tureckem. Dne 15. července otřásl demokratickými institucemi a celou společností pokus o násilný státní převrat, který EU okamžitě co nejdůrazněji odsoudila.

Pro země procesu rozšíření má stále klíčový význam trvale dodržovat přístup „základní zásady na prvním místě“. Komise se bude nadále soustředit na oblast právního státu, včetně bezpečnosti, základních práv, demokratických institucí a reformy veřejné správy, a rovněž na hospodářský rozvoj a konkurenceschopnost. Tyto oblasti zůstávají základními zásadami pro splnění kodaňských a madridských kritérií pro členství. Silnější role občanské společnosti a zúčastněných stran obecně zůstává nadále stěžejní.

Současně je důležité si uvědomit, že jednání o přistoupení nejsou – a nikdy nebyla – cílem sama o sobě. Tvoří součást širšího procesu modernizace a reforem. Vlády zemí procesu rozšíření se musí k nutným reformám postavit aktivněji a skutečně z nich učinit svůj politický program, tj. nikoliv proto, že je vyžaduje EU, ale protože jsou v nejlepším zájmu jejich občanů. Veřejná podpora budoucího rozšíření bude záviset na stupni připravenosti kandidátských zemí. Reformy podnikané v rámci procesu přistoupení k EU proto rovněž pomáhají prohlubovat důvěru občanů jak členských států EU, tak i kandidátských zemí.

II. PROVÁDĚNÍ STRATEGIE ROZŠÍŘENÍ Z ROKU 2015

a) Právní stát

Obecně existovalo úsilí o modernizaci právních rámců a infrastruktury, jakož i o poskytování lepšího vzdělávání soudcům a státním zástupcům. V červenci albánský parlament jednomyslně přijal změny ústavy, které jsou základem prohloubené a komplexní reformy

soudnictví. Srbsko přijalo komplexní akční plány pro oblast právního státu, které stanoví pracovní program pro reformy v kapitolách 23 a 24.

Pokrok při vytváření fungujícího a nezávislého **systému soudnictví** však zůstává pomalý, přičemž většina zemí se stále potýká s problémy, pokud jde o účinnost a nedostatečnou nezávislost a odpovědnost. V Turecku byla nezávislost soudnictví podlomena rozsáhlými změnami ve struktuře a složení vrchních soudů a rovněž soustavným tlakem na soudce a státní zástupce. Propuštění jedné pětiny soudců a státních zástupců po pokusu o státní převrat z 15. července představuje další značný problém pro celkové fungování soudnictví. V Bývalé jugoslávské republice Makedonii případ s odposlechy obnažil řadu vážných nedostatků, které dosud nebyly odpovídajícím způsobem vyřešeny.

Všechny země v posledních letech posílily své rámce pro boj proti **korupci a organizované trestné činnosti**. Byly vytvořeny nové instituce – jako je černohorská protikorupční agentura – a bylo vynaloženo značné úsilí na rozvoj specializace, jak u policie, tak v rámci soudnictví. Navzdory tomuto úsilí vykazují některé země v regionu stále jasné symptomy a různé míry zmocňování se státu. Společnosti, instituce nebo mocní jednotlivci používají nezákonné praktiky k ovlivňování a usměrňování politik, právního rámce a ekonomiky ku svému vlastnímu prospěchu. Deklarované politické závazky v boji proti korupci se dosud dostatečně neprojevily v konkrétních výsledcích. Více než kdy jindy je proto nyní třeba zaměřit se na dosahování přesvědčivých a soustavných výsledků v těchto oblastech založených na účinném, účelném a nestranném vyšetřování, stíhání a soudním odsuzování případů na všech úrovních. V oblasti zadávání veřejných zakázek je třeba více transparentnosti. Výsledky boje proti organizované trestné činnosti musí jít nad rámec individuálních případů. Orgány musí skutečně začít s rozbíjením zločineckých sítí a konfiskováním majetku, k čemuž by měly rovněž využívat ambicióznější a silnější nástroje, jako je rozšířená konfiskace majetku a systematické používání finančního šetření. Je třeba zvýšit úsilí o potírání obchodování s palnými zbraněmi. Pokrok, kterého bylo dosaženo v posledních letech při potírání obchodování s lidmi, se různí. Více úsilí je třeba věnovat na sbližování s příslušným *acquis* a na zajištění, aby byla účinně uplatňována preventivní opatření, jakož i ochrana a pomoc obětem.

Terorismus a radikalizace představují i nadále bezpečnostní hrozbu pro EU i země procesu rozšíření. Turecko bylo v posledním roce obzvláště zasaženo několika rozsáhlými smrtelnými teroristickými útoky. V nadcházejících letech bude také pravděpodobně trvat problém související s fenoménem bojovníků jak z EU, tak ze zemí procesu rozšíření cestujících především do Sýrie a Iráku, aby se tam připojili k povstaleckým skupinám, i bezpečnostní hrozba, kterou mohou tyto osoby při svém návratu představovat. Země procesu rozšíření novelizovaly své trestní právo a právní předpisy v oblasti boje proti terorismu, aby se vybavily solidnějšími nástroji pro boj proti těmto jevům. Několik těchto zemí rovněž přijalo nové protiteroristické strategie a akční plány zaměřující se rovněž na prevenci a boj proti radikalizaci, čímž jdou nad rámec přístupu pouhého prosazování právních předpisů. Na boj proti radikalizaci je však třeba v těchto zemích vynaložit více úsilí, zejména v oblasti vzdělávání a prostřednictvím lepší kontroly zahraničního financování šíření radikálního obsahu. EU rozšiřuje svou síť pro zvyšování povědomí o radikalizaci na země procesu rozšíření, aby jim zpřístupnila osvědčené postupy EU v oblasti boje proti radikalizaci. Pro usnadnění spolupráce v oblasti boje proti terorismu by země procesu rozšíření měly nadále využívat Europol jako zprostředkovatele.

b) Základní práva

V právních předpisech zemí procesu rozšíření jsou základní práva z větší části zakotvena. V zemích západního Balkánu sice přetrvávají nedostatky v praktickém výkonu těchto práv, ale situace je obecně stabilní. V Turecku byl v této oblasti zaznamenán negativní vývoj a praktické provádění vykazuje často značné nedostatky. Po červencovém pokusu o státní převrat byl vyhlášen výjimečný stav, během nějž byla přijata rozsáhlá opatření omezující základní práva. Po pokusu o státní převrat údajně docházelo k řadě případů závažného porušení zákazu mučení a špatného zacházení a k porušování procesních práv. Turecko musí ve svém vlastním zájmu zajistit účinné fungování nestranného systému soudního přezkumu údajných porušení lidských práv. Komise vítá závazek tureckých orgánů v tomto směru a naléhá na Turecko, aby usnadnilo monitorování následných soudů mezinárodními organizacemi.

Ve většině zemí procesu přistoupení jsou v různé míře obzvláště znepokojující poměry v oblasti svobody projevu a sdělovacích prostředků. Neexistence pokroku v této oblasti již pozorovaná v posledních dvou letech stále přetrvává a v některých případech došlo k jejímu prohloubení. Pokud jde o svobodu projevu, došlo v Turecku k dalšímu značnému zhoršení stavu, zejména kvůli zatčení a stíhání novinářů na základě obvinění z trestných činů terorismu a kvůli uzavření poboček značné řady sdělovacích prostředků. V zemích západního Balkánu i nadále docházelo k nepřiměřenému politickému ovlivňování práce veřejnoprávních stanic, netransparentnímu financování veřejnoprávních médií a k zastrašování novinářů. Pro řešení těchto problémů představí Komise nový koncept „dnů médií“ v regionu, který bude navazovat na konference Speak Up! a rozšíří mediální problematiku nad rámec svobody projevu jako takové, aby se rovněž vztahovala na fungování mediálních trhů, narušování hospodářské soutěže a související problémy, např. financování a trhy s reklamou.

Zdrojem vážných obav rovněž zůstává diskriminace a nepřátelství vůči zranitelným skupinám, mimo jiné na základě sexuální orientace nebo pohlavní identity. Je třeba dále pracovat na zajištění rovnosti mezi ženami a muži, včetně potírání domácího násilí a násilí na základě pohlaví, a na zajištění rovných příležitostí pro ženy, především na trhu práce. Je třeba posílit práva dítěte a rovněž vytvořit systémy ochrany práv dítěte a účinné politiky na podporu osob se zdravotním postižením. Složitá situace Romů se obecně neměnila a v zemích západního Balkánu jsou Romové obětí diskriminace a sociálního vyloučení. Všechny země procesu rozšíření mají politický rámec pro začleňování Romů, avšak vlády musí prohloubit své úsilí o plnění stávajících závazků a vyčleňovat na ústřední i místní úrovni nezbytné zdroje.

Mnoho zemí procesu rozšíření nemá dosud zavedenou účinnou ochranu osobních údajů a kvalitní systémy na zajištění procesních práv.

c) Migrace

V uplynulém roce byla migrační krize jedním z hlavních politických témat. Trvale demonstrovala strategický význam politiky rozšíření v tomto regionu. EU zareagovala způsobem, který byl komplexní a přihlížel k právům osob. Dotčené země s přispěním prohlášení EU a Turecka ze dne 18. března prakticky uzavřely západobalkánskou trasu, což přineslo jasné výsledky v praxi – počet nelegálních migrantů a žadatelů o azyl, kteří dorazili na řecké ostrovy, výrazně poklesl (v průměru z několika tisíc denně na méně než 100 denně). Došlo tak rovněž k prudkému poklesu počtu životů ztracených na moři. Turecko i nadále vynakládalo značné úsilí na poskytnutí přístřeší více 2,7 milionu uprchlíků zejména ze Sýrie a Iráku, mimo jiné rozšířením právních předpisů o dočasnou ochranu a umožněním přístupu na

trh práce. Posílilo rovněž správu hranic a zvýšilo ostrahu své pozemní a námořní hranice. Nástroj EU pro uprchlíky v Turecku začíná rychle fungovat a přináší potřebným lidem hmatatelnou podporu. Celková částka přidělená v rámci tohoto nástroje nyní činí 2,2 miliardy EUR, ze kterých 1,2 miliardy EUR již bylo smluvně pokryto a 677 milionů EUR již bylo vyplaceno. Srbsko a Bývalá jugoslávská republika Makedonie významně přispěly k řízení migračních toků. Tyto dvě nejvíce zasažené země západního Balkánu obdržely od léta 2015 na podporu jejich pozitivního a konstruktivního úsilí o pomoc uprchlíkům a migrantům na svém území humanitární pomoc EU a rovněž i další pomoc v rámci nástroje předvstupní pomoci.

Migranti se však stále pokoušejí dostat do cílových míst v Evropě. Některé ze zemí procesu rozšíření musely rychle upravit jak své právní a institucionální rámce, tak i svou infrastrukturu, aby se mohly vyrovnat s migrační krizí. Správní a donucovací kapacita ve všech zemích – zejména když je vystavena krizovým situacím – vyžaduje další podporu. Policie a justice musí i nadále soustavně zakročovat proti převaděčům migrantů, mimo jiné pomocí proaktivní spolupráce a výměny informací s partnerskými zeměmi.

Jsou zaváděny další nástroje pro snížení migračního tlaku na Unii i země procesu rozšíření. Vedle nástroje pro uprchlíky v Turecku pomáhají regionální svěřenecký fond Evropské unie zřízený v reakci na krizi v Sýrii a pakty s Jordánskem a Libanem poskytovat vzdělávání a práci syrským uprchlíkům, kteří zůstali v regionu, a zlepšovat jejich životní podmínky na místě. Pro země západního Balkánu byla rovněž mobilizována zvláštní podpůrná opatření a humanitární pomoc.

Při cestování do EU využívají v současné době občané pěti zemí procesu rozšíření uvolnění vízového režimu. Turecko a Kosovo* dosáhly v roce 2016 značného pokroku při plnění požadavků svého plánu na uvolnění vízového režimu, což Komisi umožnilo, aby Radě a Evropskému parlamentu navrhla také pro ně odstranění vízové povinnosti, jakmile dojde ke splnění zbývajících požadavků.

d) Fungování demokratických institucí a reforma veřejné správy

V řadě zemí zůstává klíčovým problémem řádné fungování **demokratických institucí**. Ústřední demokratická úloha vnitrostátních parlamentů musí být ukotvena v politické kultuře. Červencový pokus o státní převrat v Turecku byl šokujícím a brutálním útokem na demokraticky zvolené instituce této země jako takové. Vzhledem k vážnému ohrožení turecké demokracie a státu byla rychlá reakce na tuto hrozbu legitimní.

Nicméně rozsah a kolektivní povaha opatření přijatých v návaznosti na tento pokus o státní převrat vyvolávají řadu závažných otázek. Vážné obavy vzbudilo rovněž předchozí květnové zbavení imunity velkého počtu poslanců parlamentu.

V zemích západního Balkánu je fungování parlamentu často narušováno bojkoty. Přestože se některé bojkoty podařilo překonat, konfliktní politická kultura přetrvává. Dohoda dosažená v červenci v Bývalé jugoslávské republice Makedonii, která provádí dohodu z Pržina z loňského roku, je základem pro konání předčasných parlamentních voleb v prosinci 2016. Bojkotování a obstrukce činnosti parlamentu ze strany opozice pokračovaly v Kosovu a byly zaznamenány případy násilí. Parlamentní dohled je často podkopáván nedostatečným podáváním zpráv vládou, slabými strukturami parlamentních výborů a nadměrným využívám

* Tímto označením nejsou dotčeny postoje k otázce statusu a označení je v souladu s rezolucí Rady bezpečnosti OSN 1244/1999 a se stanoviskem Mezinárodního soudního dvora k vyhlášení nezávislosti Kosova.

naléhavých legislativních postupů. Zatímco samotný průběh voleb je obecně bez závažných incidentů, mají podstatné nedostatky týkající se mimo jiné řízení voleb a politického vměšování do mediálního zpravodajství dopad na celkovou integritu předvolebního a volebního procesu. Volby jsou často považovány za příležitost, jak získat politickou kontrolu nad širší státní správou, včetně nezávislých institucí.

Pokrok v **reformě veřejné správy** nebyl jednotný. V Turecku je stále nutné posoudit dopad velkého počtu nedávných propuštění na profesionalitu a účinnost státní správy. Většina zemí západního Balkán učinila pokrok při přijímání strategií reformy veřejné správy a programů reforem správy veřejných financí, avšak je třeba zajistit, aby byly provedeny a dlouhodobě udržitelné. Přetrvávají obavy o politizaci veřejné služby. Navzdory moderním právním předpisům o veřejné službě se pravidelně využívají výjimky, zejména při jmenování a odvolávání vysoce postavených úředníků. Kvalita tvorby politiky a právních předpisů není v souladu s unijním programem zlepšování právní úpravy. Právní předpisy, veřejné politiky a zásadní investice jsou často připravovány bez dostatečného posouzení dopadu a interních a veřejných konzultací.

Ve většině zemí zůstává struktura státní správy složitá a nezajišťuje dostatečnou odpovědnost. Je nutné lépe zajistit práva občanů na řádnou správu, přístup k informacím a správní soudnictví. Zavedení elektronické veřejné správy zůstává prioritou jako klíčový faktor pro transparentnost, rychlost a soudržnost veřejných služeb. Mnoho zemí učinilo pokrok přijetím moderních právních předpisů o obecném správním řízení, avšak právní jistotu lze zajistit pouze tím, že dojde k odstranění konfliktních zvláštních správních řízení v odvětvových právních předpisech. Země stále musí najít vhodnou rovnováhu mezi ústřední vládou a regionálními a místními samosprávami, která by nejlépe podporovala provádění reforem a poskytování služeb občanům.

e) Ekonomika

Země západního Balkánu vykazovaly silnější růst, vyšší investice a více pracovních míst vytvořených v soukromém sektoru, díky čemuž se hospodářská situace v celém regionu postupně zlepšovala. Všechny země procesu rozšíření se však potýkají se značnými strukturálními problémy v hospodářské a sociální oblasti, mají málo efektivní veřejnou správu a vysokou míru nezaměstnanosti. Znepokojivě vysoká zůstává především nezaměstnanost mladých lidí. Je nutné zlepšit infrastrukturu a vzdělávací systémy. Zhoršování poměrů veřejného dluhu k HDP v regionu se zpomalilo a v některých zemích jej bylo díky vítané konsolidaci veřejných financí možné dokonce zastavit.

Nedostatek lákavých pracovních příležitostí na tuzemském trhu práce nutí mnoho lidí k migraci. Značný příliv remitencí ze zahraničí současně vytváří demotivační faktor pro hledání zaměstnání v rámci jednotlivých zemí.

V souvislosti s rámcem EU na podporu správy ekonomických záležitostí se všechny kandidátské země a potenciální kandidátské země vyzývají k předložení ročního programu hospodářských reforem. Programy hospodářských reforem obsahují střednědobé makroekonomické výhledy a rozpočtové plány na následující tři roky, jakož i seznam prioritních strukturálních reformních opatření na podporu konkurenceschopnosti a růstu podporujícího začlenění. Proces programu hospodářských reforem pomáhá vládám zaměřit pozornost na řešení palčivých potřeb v oblasti strukturálních reforem a zlepšit koordinaci. Hmatatelné dopady takových reformních snah na život občanů se však teprve musí dostavit. Je třeba, aby relevantní zúčastněné subjekty měly větší povědomí o politických pokynech a zavázaly se k jejich uplatňování.

EU a Turecko pokročily v přípravách na jednání o modernizaci a rozšíření celní unie EU-Turecko, která má značný nevyužitý potenciál. Komise připravuje předlohu směrnice pro jednání, která má být předložena do konce roku 2016.

V mnoha zemích investiční klima negativně ovlivňují přetrvávající nedostatky v oblasti právního státu a náznaky zmocňování se státu, zejména pokud jde o nezávislý a účinný systém soudnictví, nerovnoměrné vymáhání pravidel hospodářské soutěže, slabou správu veřejných financí a časté změny povolení a daní, které zvyšují nebezpečí korupce. Vzhledem k nedostatkům v rámci pro správu a řízení společností, malým a roztržitým domácím trhům, nedokončené privatizaci a omezené integraci regionálního obchodu to činí problémy obzvláště v zemích západního Balkánu. V Turecku hospodářský růst zesílil, ale podnikatelské prostředí se nadále zhoršovalo a ekonomika zůstává zranitelná vůči finanční nejistotě, změnám v důvěře globálních investorů a přetrvávajícím politickým rizikům. Zhoršená bezpečnostní situace vedla k výraznému poklesu v odvětví turistického ruchu.

Vzhledem k vlivu právního státu na správu ekonomických záležitostí bude Komise věnovat zvláštní pozornost vazbám mezi těmito dvěma pilíři procesu přistoupení.

f) Regionální spolupráce

Iniciativa šesti zemí západního Balkánu dodala impuls především plánu EU v oblasti propojení a tzv. „berlínskému procesu“, který pokračoval v podobě podpory intenzivnější regionální spolupráce, čímž podpořil politickou stabilizaci a hospodářské příležitosti. Summit v Paříži v červenci 2016, který čerpal z výsledků předchozích summitů, byl svědkem dalšího pokroku v plánu v oblasti propojení, včetně dohody o vytvoření regionálního trhu s elektřinou a zvýšeného důrazu na zlepšování energetické účinnosti a větší využívání energie z obnovitelných zdrojů. Stabilizace a spolupráce byly i nadále podporovány regionálními iniciativami, jako je proces spolupráce v jihovýchodní Evropě. Země rovněž zahájily spolupráci v nových oblastech, konkrétně prostřednictvím zřízení regionální kanceláře pro spolupráci mládeže a dohodou o zahájení nového pilotního režimu pro výměny mladých úředníků. Země západního Balkánu se rovněž dohodly na opatřeních pro usnadnění obchodu a podnikly opatření k další liberalizaci regionálního obchodu. Úspěch spolupráce bude v konečném důsledku měřen výsledky projektů v oblasti propojení v praxi. Nyní je naléhavé, aby byly zahájeny fyzické práce přinášející hmatatelný důkaz přímých výhod občanům. Pokud však jde o projekty v oblasti dopravy a energetiky, je nutné urychlit realizaci reformních opatření v oblasti propojení, která byla dohodnuta na summitu šesti zemí západního Balkánu ve Vídni v roce 2015.

Dobré sousedské vztahy a regionální spolupráce jsou základními prvky procesu stabilizace a přidružení i procesu rozšíření. Probíhaly průběžné styky a spolupráce na dvoustranné a regionální úrovni, a to i v citlivých otázkách, jako jsou válečné zločiny, pohřešované osoby, návrat uprchlíků, organizovaná trestná činnost a policejní spolupráce. Dobré sousedské vztahy jsou nadále posilovány různými iniciativami regionální spolupráce. Pro podporu stability a pro vytváření takového prostředí v jihovýchodní Evropě, které povede k překonání dědictví minulosti, má současně zásadní význam odpovědnější politické vedení a další úsilí o usmíření. Neměla by být pronášena prohlášení, která mohou mít negativní dopad na dobré sousedské vztahy.

Je třeba více usilovat o překonání dvoustranných sporů mezi zeměmi procesu rozšíření a mezi nimi a členskými státy. Dotčené strany by měly řešit dvoustranné spory co nejdříve, aby nezpomalovaly proces přistoupení, který by měl vycházet ze zavedených podmínek. Výsledky dosažené v tomto směru byly omezené. Je třeba urychlit pokrok při normalizaci vztahů mezi

Srbskem a Kosovem. Pokud jde o Bývalou jugoslávskou republiku Makedonii, je nadále zásadní udržovat dobré sousedské vztahy, včetně dojednání oboustranně přijatelného řešení problému s názvem země pod záštitou OSN. Velmi vítaný je pokrok v jednáních na půdě OSN o řešení situace na Kypru. Za účelem usnadnění dalšího pokroku musí Turecko splnit svůj závazek zajistit úplné provedení dodatkového protokolu a pokročit v narovnávání vztahů s Kyperskou republikou. Tento krok by mohl proces přistoupení významným způsobem povzbudit. Komise rovněž vyzývá k tomu, aby se bránilo jakýmkoli hrozbám, zdrojům neshod či jednání, jež poškozují dobré sousedské vztahy a nepříznivě ovlivňují mírové urovnávání sporů. Komise zdůrazňuje všechna svrchovaná práva členských států EU. Patří mezi ně mimo jiné právo uzavírat dvoustranné dohody, jakož i právo provádět průzkum přírodních zdrojů a využívat jich v souladu s *acquis* EU a mezinárodním právem, včetně Úmluvy OSN o mořském právu.

III. PŘEHODNOCENÍ BALÍČKU PRO ROZŠÍŘENÍ

a) Zavedení přehodnocené metodiky podávání zpráv do nových oblastí

Komise v roce 2015 zavedla řadu změn do metodiky podávání zpráv. Cílem bylo dále zvýšit přesnost hodnocení a rovněž užitečnost balíčku jako informačního zdroje a vodítka pro všechny zúčastněné strany a poskytnout procesu rozšíření větší transparentnost tím, že se jasně stanoví, jak si země celkově stojí. Zprávy se více zaměřily na aktuální stav, aby jasněji ukázaly, jak si země stojí v přípravách na splnění přístupových kritérií, poskytovaly přesnější vodítka k tomu, na co se země mají v následujícím roce zaměřit, a zahrnovaly více harmonizované podávání zpráv a hodnotící stupnice umožňující, aby byly země přímo srovnávány. Tyto změny jasněji odrážejí skutečnost, že úsilí o evropskou integraci zemí procesu rozšíření by mělo představovat trvalý a důkladný proces politických a hospodářských reforem a nemělo by být chápáno jako úzký soubor technických jednání.

V roce 2016 byl přehodnocený přístup dále rozšířen nad rámec pilotních oblastí, na které se vztahoval v roce 2015¹. Nyní pokrývá oblasti spojené s hospodářským rozvojem (volný pohyb zboží, hospodářská soutěž, doprava, energetika), jakož i některé oblasti kapitoly 24 (migrace, ochrana hranic, azyl a boj proti terorismu) a životní prostředí a změnu klimatu. Postupné rozšiřování této metodiky zohledňuje skutečnost, že je nutné zajistit vhodné načasování reforem a trvale se zaměřovat na základní zásady. V roce 2018 bude tato nová metodika dále rozšířena.

Harmonizované hodnotící stupnice zvýšily transparentnost a porovnatelnost zpráv. Pro získání ještě přesnějších výsledků se hodnocení aktuálního stavu dále zpřesnilo, a to případně uplatněním mezičlánků mezi každými dvěma existujícími úrovněmi.

b) Revidované podávání zpráv o ekonomických kritériích

Na základě změn v podávání zpráv o ekonomických kritériích z loňského roku Komise dále zlepšila svou metodiku a upravila dílčí kritéria, která tvoří dvě ekonomická kritéria pro

¹ Právní stát a základní práva (fungování soudnictví, korupce, organizovaná trestná činnost, svoboda projevu), ekonomická kritéria, reforma veřejné správy a tři kapitoly úzce spojené s těmito základními zásadami (zadávání veřejných zakázek, statistika, finanční kontrola).

přistoupení. Cílem této úpravy je zajistit, aby země procesu rozšíření byly ekonomicky zdatné a přispívaly ke konkurenceschopnosti a stabilitě EU, až se stanou jejími členy.

Revidovaná dílčí kritéria zvýrazňují hlavní ekonomické nedostatky stávajících zemí procesu přistoupení, jako je slabé podnikatelské prostředí s omezeným přístupem k financování, vysoká míra nezaměstnanosti, slabé výsledky vzdělávání a nízká míra inovace a regionálního propojení. Umožňují cíleněji analyzovat nedostatky ve fungování trhů či v oblasti konkurenceschopnosti. Nové zaměření je rovněž více v souladu s programy hospodářských reforem, a tím umožňuje poskytovat zemím procesu rozšíření jasnější vodítka, jak před vstupem do EU co nejvíce využít výhod užší integrace do EU a v konečném důsledku i jak splnit ekonomická kritéria.

c) Od podzimu do jara – kalendář nového balíčku

Komise plánuje přesunout přijímání každoročního balíčku pro rozšíření z tradičního podzimu nově na jaro. Znamenalo by to, že příští balíček by se nepřijímal v říjnu/listopadu 2017, ale na jaře 2018. Následné závěry Rady by mohly být přijaty na Radě pro obecné záležitosti v červnu. Nové načasování by Komisi umožnilo harmonizovat své období podávání zpráv s kalendářním rokem, což je obvyklý základ pro sběr statistických údajů. Toto opakovaně navrhovaly země procesu rozšíření.

Nové načasování balíčku umožní Komisi rovněž sladit její cyklus podávání zpráv s cyklem programů hospodářských reforem. Ekonomické základní zásady politiky rozšíření by tím získaly větší váhu, zajistila by se tím větší soudržnost mezi balíčkem a programy hospodářských reforem a umožnilo by to tyto programy více zviditelnit.

IV. ZÁVĚRY A DOPORUČENÍ

Na základě výše uvedené analýzy a shrnutí hodnocení jednotlivých zemí, uvedených v příloze, předkládá Komise tyto **závěry a doporučení**:

I.

1. Politika rozšíření EU i nadále představuje strategickou investici do **míru, bezpečnosti, prosperity a stability** v Evropě. Je založena na přísných, ale spravedlivých podmínkách a na zásadě vlastních zásluh a představuje motor transformace a modernizace v partnerských zemích v celkově náročných podmínkách. Stabilizace prostřednictvím takové transformace je ve vlastním zájmu EU.
2. Důraz Komise na „**základní zásady na prvním místě**“ přináší praktické výsledky a reformy postupují vpřed, přestože rozdílným tempem. Vzhledem ke komplexní povaze nutných reforem jde o dlouhodobý proces, přičemž přetrvávají nedostatky v řadě klíčových oblastí. Reformy jsou nutné v oblasti právního státu, základních práv, demokratických institucí a veřejné správy a rovněž i v hospodářství, přičemž volené orgány musí v zájmu svých občanů tyto reformy posunout vpřed. Účinky hospodářských reforem a zdokonalování výsledků v oblasti právního státu se navzájem posilují.
3. Spolupráce s Tureckem a zeměmi západního Balkánu představuje důležitou součást zvládání **migrační krize**, ve které několik zemí jedná konstruktivně. EU podporuje nejvíce zasažené země, v první řadě Turecko, v jejich úsilí o poskytnutí pomoci a ochrany uprchlíkům a migrantům.

4. **Dobré sousedské vztahy a regionální spolupráce** představují základní prvky rozšíření i procesu stabilizace a přidružení. Je třeba dalšího úsilí o překonání dvoustranných sporů, které se nesmějí stát překážkou procesu přistoupení. Spolupráce šesti zemí západního Balkánu, mimo jiné v rámci tzv. berlínského procesu, hraje v této souvislosti důležitou roli.

II.

5. **Turecko:** Turecko je pro Evropskou unii klíčový partner. EU důrazně odsoudila neúspěšný pokus o státní převrat z 15. července jako přímý útok na demokratické zásady a vyjádřila svou plnou podporu tureckému lidu a jeho demokratickým institucím a svou solidaritu s nimi. Po neúspěšném pokusu o státní převrat byl dne 20. července vyhlášen po celém území Turecka výjimečný stav na dobu tří měsíců. Následně byl prodloužen o další tři měsíce.

Vztahy mezi EU a Tureckem se vyznačují stejnými dlouhodobými příležitostmi a problémy jako před 15. červencem. Dalekosáhlá opatření přijatá po pokusu o státní převrat však dále prohloubila řadu zásadních problémů v oblasti dodržování základních práv v zemi, především svobody projevu, práva na spravedlivý proces a spravedlivé řízení. Další negativní vývoj byl pozorován u svobody projevu a fungování soudnictví. Jedním z nejzávažnějších problémů zůstává situace na jihovýchodě. Po kolapsu procesu urovnání turecko-kurdského konfliktu v červenci 2015 byla země svědkem soustavného závažného zhoršování bezpečnostní situace a zasáhlo ji několik rozsáhlých smrtelných teroristických útoků přičítaných PKK a ISIS. EU zdůraznila, že protiteroristická opatření musí být přiměřená a dodržovat lidská práva. Proces politického urovnání kurdské otázky musí být bezodkladně obnoven. EU je hluboce znepokojena zatčením několika poslanců parlamentu za Demokratickou stranu lidu (HDP) na základě obvinění z údajné podpory terorismu.

Vzhledem k rozsahu a kolektivní povaze opatření přijatých od července vyzvala EU Turecko, jakožto kandidátskou zemi, k dodržování nejvyšších standardů právního státu a základních práv. Turecké orgány za tímto účelem přijaly jasné závazky. Komise naléhá na Turecko, aby tyto závazky plně provedlo, mimo jiné prostřednictvím mezinárodního monitorování vazeb, soudních řízení a postupů po pokusu o státní převrat. EU je odhodlána spolupracovat s demokratickým, inkluzivním a stabilním Tureckem na řešení našich společných problémů. Zásady právního státu, lidská práva a základní svobody se však musí dodržovat za všech okolností a parlament a všechny síly zastoupené v demokratických institucích země musí být schopny plně hrát svou ústavní roli. Pokud jde o obnovené úvahy o předložení návrhu v parlamentu na znovuzavedení trestu smrti, EU připomíná, že jednoznačné odmítnutí trestu smrti představuje podstatný prvek *acquis* EU a ústřední mezinárodní závazek, ke kterému se Turecko zavázalo.

Jak bylo dohodnuto na summitu EU-Turecko dne 29. listopadu 2015, EU a Turecko prohloubily své vztahy v klíčových oblastech společného zájmu. Proběhl politický dialog na vysoké úrovni i dialog na vysoké úrovni o energetice a ekonomice. Turecko i nadále vynakládalo mimořádné úsilí na poskytnutí přístřeší více než 2,7 milionu uprchlíků ze Sýrie a Iráku. Po prohlášení EU a Turecka ze dne 18. března 2016 došlo k posílení spolupráce s EU v oblasti migrace. V kombinaci s dalšími přijatými opatřeními to vedlo k zásadnímu snížení počtu úmrtí na moři a k podstatnému snížení počtu uprchlíků a nelegálních migrantů odjíždějících z Turecka do Řecka. Turecko učinilo v uplynulém roce značný pokrok v plnění požadavků plánu na uvolnění vízového režimu. Komise navrhla odstranění vízové povinnosti za předpokladu, že Turecko splní zbývající

požadavky. V procesu přistoupení byly listopadu 2015 a červnu 2016 otevřeny další dvě kapitoly. Zahrnuje to rovněž přípravnou práci na dalších třech kapitolách a probíhající aktualizaci kontrolních zpráv v klíčových kapitolách 23 a 24. Obě strany pokračovaly v prozkoumávání možností, jak prohloubit celní unii. Turecko jako člen NATO, G20, OBSE a Rady Evropy je aktivním mezinárodním hráčem. Turecko je i nadále aktivní v mezinárodní koalici bojující proti ISIS a klíčovým partnerem v regionu.

Turecko by také mělo řešit makroekonomické nerovnováhy, provádět další strukturální reformy a zlepšit podnikatelské prostředí, zejména v citlivém období po neúspěšném pokusu o státní převrat.

V neposlední řadě v souladu s opakovanými postoji Rady a Komise z předchozích let musí nyní Turecko neodkladně splnit svůj závazek zajistit úplné provedení dodatkového protokolu a pokročit v narovnávání vztahů s Kyperskou republikou. Komise vítá účast stran na jednáních o urovnání kyperské otázky vedených OSN. Nyní je důležité, aby tyto rozhovory pokročily kupředu. Za účelem usnadnění tohoto pokroku má zásadní význam odhodlání Turecka přispět k tomuto komplexnímu urovnání konkrétním způsobem. EU je připravena upravit podmínky urovnání v souladu se zásadami, na nichž je Unie založena.

6. **Černá Hora:** Přístupová jednání s Černou Horou pokročila. Parlamentní volby v říjnu 2016 proběhly v podstatně revidovaném právním rámci a celkově s větší účastí i transparentností. Prostředí bylo konkurenční a jeho charakteristikou byl obecný respekt k základním svobodám. Očekává se, že příslušné vnitrostátní orgány rychle a transparentně prošetří údajné procesní nesrovnalosti, proběhlá zatčení a dočasné uzavření dvou mobilních komunikačních platforem. Právní rámec v oblasti právního státu je z větší části dokončen a institucionální struktura je zavedena. Celý systém právního státu musí nyní přinášet více výsledků, zejména lepší výsledky boje pro korupci a organizované trestné činnosti. Celkové tempo přístupových jednání bude záviset na pokroku v kapitolách týkajících se právního státu, které budou doloženy hmatatelnými výsledky především v oblasti boje proti korupci a organizované trestné činnosti. Fiskální situace Černé Hory se zhoršila a rostoucí úroveň veřejného dluhu ohrožuje udržitelnost veřejných financí. Černá Hora musí přednostně přijmout opatření na omezení běžných výdajů a zlepšit výběr příjmů. Měla by rovněž snižovat demotivační faktory pro práci a rozvíjet lidský kapitál a konkurenceschopný průmysl orientovaný na vývoz. V prosinci 2015 obdržela Černá Hora nabídku na členství v NATO, což představuje důležitý úspěch.
7. **Srbsko:** Programové prohlášení nové srbské vlády po předčasných celostátních volbách v dubnu obsahuje přistoupení Srbska k EU jako prioritní cíl. Srbsko učinilo velké kroky k dosažení tohoto cíle, což vedlo k otevření prvních čtyř kapitol jednání o přistoupení, mezi něž patřila kapitola o právním státu a normalizaci vztahů s Kosovem. Celkové tempo jednání o přistoupení k EU bude záviset zejména na udržitelném pokroku v těchto dvou oblastech. Srbsko musí prohloubit své zapojení do dialogu s Kosovem, včetně provedení všech dohod. Komise se těší na otevření dalších kapitol v nadcházejících obdobích.

Hospodářské reformy přinášejí výsledky a musí pokračovat, přičemž zvláštní důraz je třeba věnovat restrukturalizaci státních podniků a podniků veřejných služeb. Vůdčí úloha Srbska v regionu má zásadní význam pro zlepšování regionálních vazeb a zachovávání stability. Srbsko bylo zasaženo migrační krizí a vystupovalo aktivně a konstruktivně a spolupracovalo se sousedními zeměmi a členskými státy při řízení smíšených migračních toků.
8. **Bývalá jugoslávská republika Makedonie:** Uplynulý rok byl rokem přetrvávající politické krize. Stále existují obavy o zmocňování se státu, které ovlivňuje fungování demokratických institucí a klíčové oblasti společnosti. Země musí zcela provést dohodu z

Pržina, především pomocí zajištění důvěryhodného volebního procesu u předčasných parlamentních voleb v prosinci. Je třeba podpořit snahy zvláštního státního zástupce o stanovení právní odpovědnosti a parlament musí vyvodit politickou odpovědnost za odposlechy a jejich obsah. Stále je třeba výrazného pokroku, pokud jde o konkrétní plnění naléhavých reformních priorit. Makroekonomická stabilita by měla být zachována a zejména by měl být přísněji kontrolován veřejný schodek a měla by se zlepšit transparentnost a vynakládání veřejných výdajů. Po nedávném pokroku při realizaci opatření na budování důvěry s Řeckem jsou potřeba rozhodující kroky k vyřešení otázky názvu země. Země byla zasažena migrační krizí a spolupracovala se soudními zeměmi a členskými státy při řízení smíšených migračních toků.

Nedávné pozitivní kroky v souvislosti s dohodou z Pržina dávají vedoucím politickým představitelům reálnou příležitost, aby konečně překonali dlouhotrvající krizi a řešili systémové otázky. Vzhledem k výše uvedenému je Komise připravena prodloužit platnost svého doporučení zahájit s Bývalou jugoslávskou republikou Makedonií jednání o přistoupení. Podmínkou však zůstává, že země pokročí v plnění dohody z Pržina, zejména bude pořádat důvěryhodné parlamentní volby a dosáhne výrazného pokroku v provádění naléhavých reformních priorit.

9. **Albánie:** Albánie i nadále dosahovala stabilního pokroku ke splnění všech pěti klíčových priorit pro zahájení jednání o přistoupení. V červenci 2016 byly jednomyslně přijaty stěžejní změny ústavy, které zahájily důkladnou a komplexní reformu systému soudnictví. Tento proces bude zahrnovat nové hloubkové hodnocení soudců a státních zástupců. Reforma veřejné správy byla i nadále prováděna důsledně. Pokračovaly práce na dosažení solidních výsledků v oblasti boje proti korupci a organizované trestné činnosti prostřednictvím proaktivního vyšetřování, stíhání a rozsudků. V zemi byla i nadále obecně dodržována základní práva.

Vzhledem k výše uvedenému pokroku při plnění klíčových priorit a pod podmínkou dosažení věrohodného a hmatatelného pokroku při provádění reformy soudnictví, zejména nového hodnocení (prověrky) soudců a státních zástupců, Komise doporučuje s Albánií zahájit jednání o přistoupení.

10. **Bosna a Hercegovina:** Bosna a Hercegovina dosáhla výsledků u svých priorit vyplývajících z reformního procesu, zejména ve vztahu k programu reform. Na základě toho Rada pověřila Komisi, aby připravila stanovisko k žádosti o členství. Je třeba zachovat značné reformní úsilí orientované na EU, aby se řešily hluboce zakořeněné strukturální problémy, které brání rozvoji země, včetně sociálně-ekonomických podmínek. Prioritou zůstává posílení právního státu a veřejné správy v souladu s evropskými normami na všech úrovních správy, jakož i další zlepšování spolupráce mezi všemi úrovněmi. Je třeba provést přijatý mechanismus koordinace v záležitostech týkajících se EU, aby země mohla čelit problémům vyplývajícím z procesu integrace s EU, a rovněž ze přijetí nezbytných celonárodních strategií. Je nutné podepsat protokol o změně dohody o stabilizaci a přidružení parafovaný v červenci 2016.
11. **Kosovo:** Komise vítá, že dne 1. dubna 2016 vstoupila v platnost dohoda o stabilizaci a přidružení, která poskytuje komplexní rámec pro užší politické a hospodářské vztahy mezi EU a Kosovem. Kosovo učinilo zásadní kroky ke splnění požadavků plánu na uvolnění vízového režimu, což Komisi umožnilo vydat v květnu 2016 formální návrh na zrušení vízové povinnosti pod podmínkou, že budou splněny dva zbývající požadavky – ratifikace dohody o hranicích s Černou Horou a další zlepšení výsledků v boji proti organizovanému zločinu a korupci. Činnost parlamentu negativně ovlivňovaly zásadní obstrukce různých politických stran.

Politici aktéři musí nalézt způsob, jak překlenout vleklou patovou politickou situaci a najít cestu pro řešení řady reformních úkolů, které před nimi stojí, zejména pokud jde o právní stát a potřebu strukturálních hospodářských reforem řešících vysokou míru nezaměstnanosti. Byl vytvořen evropský program reforem na pomoc při nezbytném provádění dohody o stabilizaci a přidružení. Kosovo splnilo zbývající mezinárodní závazky v souvislosti s vytvořením specializovaných senátů a specializovaného státního zastupitelství pro vyšetřování údajných mezinárodních zločinů spáchaných v rámci kosovského konfliktu. Mandát mise Evropské unie na podporu právního státu byl prodloužen do června 2018. Kosovo se musí více zapojit do dialogu se Srbskem a rovněž provést všechny dohody.

V. PŘÍLOHY

1. Shrnutí zjištění zpráv
2. Hlavní statistické údaje

PŘÍLOHA 1 – Shrnutí zjištění zpráv

Turecko

Pokus o vojenský státní převrat v noci 15. července způsobil 241 obětí a 2 196 zraněných. Turecká vláda s podporou celého tureckého politického spektra a celé společnosti uspěla s jeho potlačením. Velké národní shromáždění Turecka konalo symbolicky již dne 16. července zvláštní zasedání a přijalo deklaraci, kterou schválily všechny strany zastoupené v parlamentu. Vláda přisoudila organizaci pokusu o státní převrat Gülenovu hnutí.

EU ihned co nejdůrazněji odsoudila pokus o státní převrat, který představoval přímý útok na samotnou podstatu demokracie v Turecku, a opětovně zdůraznila svou plnou podporu demokratickým institucím země.

Dne 20. července byl vyhlášen na celém území Turecka výjimečný stav na dobu tří měsíců, který byl dále dne 3. října prodloužen o další tři měsíce. Výnosem byly zavedeny podstatné legislativní změny. Turecko oznámilo Radě Evropy, že se odchyluje od povinnosti zajistit řadu základních práv chráněných Evropskou úmluvou o lidských právech. Po pokusu o státní převrat došlo k velmi rozsáhlým suspendováním, propuštěním, zatčením a zadržením z důvodu údajných vazeb na Gülenovo hnutí a účasti na pokusu o státní převrat. Opatření se dotkla celého spektra společnosti a dopadla zejména na soudnictví, policii, četnictvo, armádu, veřejnou službu, místní orgány, akademické kruhy, učitele, právníky, média a podnikatelské kruhy. Mnoho institucí a soukromých společností bylo uzavřeno, jejich majetek zabaven nebo převeden na veřejné instituce.

V důsledku popřevratových opatření vyzvala EU turecké orgány, aby dodržovaly nejvyšší standardy právního státu a základních práv. Mezi státními úředníky a státem by jistě měl existovat vztah důvěry a loajality a lze přijímat opatření v tomto směru, ovšem každé údajné protiprávní jednání by ve všech individuálních případech mělo být prokázáno v transparentním řízení. Trestní odpovědnost jednotlivce lze prokázat pouze při plném dodržení oddělení složek státních moci, plné nezávislosti soudnictví a práva každého jednotlivce na spravedlivý proces, včetně účinného přístupu k obhájci. Turecko by mělo zajistit, aby každé opatření bylo přijato pouze v nezbytně nutném rozsahu vyžádaném okolnostmi a ve všech případech vyhovovalo požadavkům nezbytnosti a proporcionality. Opatření přijímaná během výjimečného stavu nyní posuzuje Rada Evropy. Turecko by se mělo naléhavě zabývat doporučeními komisaře Rady Evropy pro lidská práva z října 2016.

Pokud jde o **politická kritéria**, před pokusem o státní převrat spustil parlament rozsáhlou legislativní agendu s cílem provést ambiciózní vládní plán reforem na rok 2016 a legislativní požadavky plánu na uvolnění vízového režimu. Několik klíčových právních předpisů přijatých v oblasti právního státu a základních práv však nevyhovovalo evropským normám, jako např. zákon o ochraně údajů. Práci legislativců sužovaly politické konfrontace. Velké obavy vzbuzuje květnové přijetí zákona, který umožnil zbavit imunity značný počet poslanců, a následná zadržení a zatčení několika poslanců za Demokratickou stranu lidu, včetně dvou místopředsedů, v listopadu.

Jedním z nejzávažnějších problémů pro zemi zůstává situace na jihovýchodě. Turecko bylo svědkem soustavného velmi závažného zhoršování bezpečnostní situace vedoucího k velkému počtu obětí po kolapsu procesu urovnání turecko-kurdského konfliktu v červenci 2015 a bylo zasaženo několika rozsáhlými smrtelnými teroristickými útoky ze strany PKK (Strana kurdských pracujících) a ISIS. Orgány vedly rozsáhlou protiteroristickou vojenskou a bezpečnostní kampaň proti PKK, která zůstává na seznamu teroristických organizací vedeném EU. Na jihovýchodě země byla v narůstající míře hlášena závažná obvinění z údajného porušování lidských práv a nepřiměřeného použití bezpečnostních sil. Mnoho zvolených

představitelů a členů výkonných orgánů obcí na jihovýchodě bylo suspendováno, zbaveno mandátu nebo zatčeno na základě obvinění souvisejících s terorismem, někteří z nich na základě výnosů vydaných během výjimečného stavu po pokusu o státní převrat. Protiteroristická opatření však musí být přiměřená a dodržovat lidská práva. Jediným východiskem je urovnání kurdské otázky pomocí politického procesu; klíčovými otázkami, které musí orgány řešit, se rovněž stávají usmíření a obnova.

Občanská společnost vynaložila veškeré úsilí na to, aby zůstala aktivní a účastnila se veřejného života. Nezávislé organizace občanské společnosti se zřídka zapojují do procesu tvorby právních předpisů a politik. Někteří z jejich představitelů, včetně obránců lidských práv, byli zadrženi a objevily se důvěryhodné stížnosti na zastrašování. V rámci opatření přijatých vládou po pokusu o státní převrat došlo ke zrušení velkého počtu organizací z důvodu údajných vazeb na Gülenovo hnutí.

V oblasti reformy veřejné správy je Turecko na mírně pokročilé úrovni připravenosti s pevným závazkem zavést otevřenou, pružně reagující správu. Došlo však k negativnímu vývoji v oblasti veřejné služby a řízení lidských zdrojů, zejména po pokusu o státní převrat. Strukturální dopad opatření přijatých po pokusu o státní převrat na veřejnou službu musí být ještě posouzen.

Soudní systém Turecka je v počáteční fázi / dosáhl určité úrovně připravenosti. V uplynulém roce došlo k negativnímu vývoji, zejména pokud jde o nezávislost soudnictví. Závažné obavy vzbuzují rozsáhlé změny ve struktuře a složení vyšších soudů, které nejsou v souladu s evropskými normami. Soudci a státní zástupci byli dále zbavováni funkcí a v některých případech zatčeni na základě obvinění ze spiknutí s Gülenovým hnutím. Tento stav se dále zhoršil po červencovém pokusu o státní převrat, po kterém byla jedna pětina soudců a státních zástupců propuštěna a byl zmrazen jejich majetek. Justice musí pracovat v prostředí, které jí umožňuje plnit její úkoly nezávislým a nestranným způsobem, vedle moci výkonné a zákonodárné, které plně dodržují zásady rozdělení státní moci. Za výjimečného stavu Turecko v rozporu s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva dále prodloužilo dobu trvání vyšetřovací vazby pro některé trestné činy na 30 dnů bez rozhodnutí soudce a značná část soudců je podrobena těmto opatřením.

V oblasti boje proti korupci dosáhlo Turecko určité úrovně připravenosti. Korupce je stále rozšířená v mnoha oblastech a nadále představuje závažný problém. Přijetí nové strategie a akčního plánu proti korupci je krokem vpřed, přestože mají relativně omezenou působnost. Právní rámec i nadále trpí velkými nedostatky a velký problém představuje vliv exekutivy na vyšetřování a stíhání případů korupce na vysoké úrovni. Vnímání korupce zůstává vysoké.

V oblasti boje proti organizované trestné činnosti dosáhlo Turecko určité úrovně připravenosti. Byla zvýšena institucionální kapacita a došlo k přijetí nových strategií a akčních plánů. Nejsou však k dispozici statistické údaje o počtu pravomocných odsouzení ani další důležité ukazatele. Stále se nedostatečně využívá finanční šetření. Preventivní zmrazení majetku se uplatňuje jen zřídka a objem zabaveného majetku je nízký. Pokud jde o boj proti terorismu, existuje komplexní právní rámec proti financování terorismu. Protiteroristický zákon není v souladu s *acquis*, pokud jde o jeho oblast působnosti a definice, a jeho uplatňování vzbuzuje závažné obavy v oblasti základních práv. Trestní a protiteroristické právní předpisy by měly být uvedeny do souladu s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva, aniž by tím byla snížena schopnost Turecka bojovat proti terorismu. Zásada proporcionality musí být dodržována v praxi.

Turecký právní rámec obsahuje obecné záruky dodržování lidských a základních práv, které je třeba dále zdokonalit. Není dosud zajištěn výkon práv vyplývajících z Evropské úmluvy o lidských právech a z judikatury Evropského soudu pro lidská práva. V období ihned

následujícím po pokusu o převrat byla nahlášena řada případů údajného závažného porušení zákazu mučení a špatného zacházení a porušení procesních práv. Všechna přijímaná opatření však musí být v souladu se zásadou proporcionality a respektovat lidská práva. Krokem správným směrem je nový zákon o tureckém orgánu pro lidská práva a rovnost. Obsahuje ustanovení o zákazu diskriminace na základě řady důvodů, ale nevztahuje se výslovně na sexuální orientaci. Je také stále třeba přijmout komplexní rámcový zákon o boji proti diskriminaci. Věci týkající se lidských práv se nacházejí v právním vakuu, neboť dosud nedošlo k vytvoření tohoto národního orgánu pro lidská práva a rovnost. Je třeba dostatečně chránit nejzranitelnější skupiny a osoby patřící k menšinám. Genderově podmíněné násilí, diskriminace, nenávistné verbální projevy proti menšinám, nenávistně motivované trestné činy a porušování lidských práv osob LGBTI představují i nadále zdroj vážných obav.

Pokud jde o svobodu projevu, došlo v posledním roce k podstatnému negativnímu vývoji. Selektivní a svévolné uplatňování zákona, zejména ustanovení o národní bezpečnosti a boji proti terorismu, má negativní dopad na svobodu projevu. Vážné obavy vzbuzují probíhající a nové trestní věci proti novinářům, spisovatelům nebo uživatelům sociálních médií, odnímání akreditací, vysoký počet zatčení novinářů i uzavření řady médií, ke kterým došlo po červencovém pokusu o státní převrat. V právních předpisech i v praxi je stále nadmíru omezována svoboda shromažďování.

Turecko i nadále vyslovovalo podporu jednáním o urovnání otázky Kypru mezi vedoucími představiteli obou komunit a úsilí zvláštního poradce generálního tajemníka OSN. Klíčové je odhodlání Turecka, jakož i jeho konkrétní příspěvek k tomuto komplexnímu urovnání. Turecko však dosud nesplnilo svůj závazek zajistit úplné a nediskriminační provedení dodatkového protokolu k dohodě o přidružení a neodstranilo všechna omezení volného pohybu zboží, včetně omezení týkajících se přímého dopravního spojení s Kyprem. V narovnávání dvoustranných vztahů s Kyperskou republikou nedošlo k pokroku. Závěry zasedání Rady (obecné záležitosti a vnější vztahy) týkající se Turecka, přijaté 11. prosince 2006 a schválené Evropskou radou v prosinci 2006, zůstávají v platnosti. Uvádí se v nich, že nebudou zahájena přístupová jednání u osmi kapitol² souvisejících s omezeními Turecka vůči Kyperské republice a že žádná kapitola nebude prozatímně uzavřena, dokud Komise nepotvrdí, že Turecko plně uplatňuje dodatkový protokol k dohodě o přidružení.

Turecko se musí jednoznačně zavázat k dobrým sousedským vztahům, mezinárodním dohodám a k mírovému urovnávání sporů v souladu s Chartou Organizace spojených národů s tím, že se v případě potřeby obrátí na Mezinárodní soudní dvůr. V této souvislosti vyjádřila EU opět vážné znepokojení a vyzvala Turecko, aby se vyvarovalo jakýchkoli hrozeb nebo opatření namířených proti některému členskému státu a zdrojů neshod či jednání, jež poškozují dobré sousedské vztahy a nepříznivě ovlivňují mírové urovnání sporů.

Co se týče **ekonomických kritérií**, Turecká ekonomika je v pokročilé fázi a lze ji považovat za fungující tržní hospodářství. Velký schodek běžného účtu však činí turecké hospodářství stále zranitelným vůči finanční nejistotě, změnám v důvěře globálních investorů a politickým rizikům. Centrální banka snížila úrokové míry, přestože inflace zůstala značně nad oficiálním cílem. Cílenými akcemi proti kritickým médiím a podnikatelům a politickým oponentům prostřednictvím aktivního využívání správce daně, oddělení finanční policie a soudů bylo dále zhoršováno podnikatelské prostředí. Provádění strukturálních reforem za účelem zlepšení fungování trhů se zbožím a službami a trhu práce se zastavilo. Celkově došlo k negativnímu vývoji.

² Volný pohyb zboží, právo usazování a volný pohyb služeb, finanční služby, zemědělství a rozvoj venkova, rybolov, dopravní politika, celní unie a vnější vztahy.

Pokud jde o schopnost vypořádat se s konkurenčními tlaky a tržními silami v rámci Unie, je připravenost Turecka na dobré úrovni. V řadě oblastí se dosáhlo určitého pokroku, především prostřednictvím další liberalizace odvětví energetiky. V kvalitě vzdělávání přetrvávají značné problémy. Existují rovněž problémy, pokud jde o přístup dívek ke vzdělání. Reálné zhodnocení liry snížilo cenovou konkurenceschopnost ekonomiky.

Pokud jde o **schopnost převzít závazky vyplývající z členství**, pokračovalo Turecko ve sbližování svých právních předpisů s *acquis*. Úsilí pokračovalo omezeným tempem, s výjimkou práce na uvolnění vízového režimu. Turecko je v pokročilé fázi v oblasti práva obchodních společností, transevropských sítí a vědy a výzkumu a rovněž dosáhlo dobré úrovně připravenosti v oblastech, jako je volný pohyb zboží, právo duševního vlastnictví, finanční služby, politika podnikání a průmyslová politika, ochrana spotřebitele a zdraví, celní unie, vnější vztahy a finanční kontrola. Připravenost Turecka je pouze na mírně pokročilé úrovni v oblasti zadávání veřejných zakázek, kde přetrvávají některé významné nedostatky ve sbližování právních předpisů. Připravenost Turecka je na mírně pokročilé úrovni také v oblasti statistiky a dopravní politiky, kde je zapotřebí dále vynakládat značné úsilí na všech úrovních. Turecko dosáhlo pouze určité míry připravenosti v oblasti životního prostředí a změny klimatu, kde je stále zapotřebí zavést a provést ambicióznější a lépe koordinované politiky. Ve všech oblastech je třeba věnovat větší pozornost vymáhání právních předpisů a v mnoha oblastech bude muset nastat další výrazný pokrok, aby došlo ke sladění právních předpisů s *acquis* EU.

Černá Hora

Pokud jde o **politická kritéria**, politická dohoda o organizaci svobodných a spravedlivých voleb vedla v květnu k vytvoření „vlády volební důvěry“. Ukázalo to, že vláda a část opozice jsou schopny dosáhnout kompromisů navzdory přetrvávající polarizaci politického prostředí. Parlamentní volby v říjnu 2016 proběhly v podstatně revidovaném právním rámci. Příprava voleb proběhla celkově s větší účastí i transparentností navzdory technickým zpožděním a složitým vztahům mezi odpovědnými institucemi. Volby se konaly v konkurenčním prostředí charakterizovaném obecným respektem k základním svobodám. Očekává se, že příslušné vnitrostátní orgány rychle a transparentně prošetří údajné procesní nesrovnalosti, provedená zatčení a dočasné uzavření dvou mobilních komunikačních platforem. V souvislosti s případem údajného zneužití veřejných prostředků pro účely politické strany („kauza zvukových záznamů“) nebyla dosud přijata žádná politická opatření.

V oblasti reformy veřejné správy je připravenost Černé Hory na mírně pokročilé úrovni. Určitého pokroku bylo dosaženo přijetím strategie reformy veřejné správy na období 2016–2020 a programu reforem správy veřejných financí, nabytím účinnosti nového zákona o platech a zjednodušením správních řízení. Bude však zapotřebí pevné politické vůle, aby se účinně vyřešilo odpolitizování veřejné služby a dosáhlo přiměřené velikosti státní správy.

Připravenost soudního systému je na mírně pokročilé úrovni. Ve vykazovaném období dosáhla Černá Hora určitého pokroku v této oblasti. Zvýšila se kapacita Rady pro soudnictví a státní zastupitelství. Nebyl však dosud zcela zaveden nový legislativní rámec pro zvýšení nezávislosti, odpovědnosti a profesionality soudnictví, ani etický kodex. Je třeba dále přijímat opatření na snížení počtu neuzavřených případů a celkové délky řízení.

V oblasti boje proti korupci dosáhla Černá Hora určité úrovně připravenosti. Korupce je stále rozšířená v mnoha oblastech a nadále představuje závažný problém. V roce 2016 zahájila svou činnost Protikorupční agentura. Proces budování institucí je z větší části dokončen. Všechny instituce by měly ukázat aktivnější přístup k plnění svých úkolů. Navzdory některým

přijatým opatřením zůstávají výsledky, jak u úspěšných vyšetřování a odsouzení v případech korupce, zejména korupce na vysoké úrovni, tak i u předcházení korupci, omezené. Černá Hora musí zvýšit svou kapacitu k provádění finančních šetření a zavést sledování výsledků, pokud jde o zajištění a konfiskace výnosů z trestné činnosti.

V oblasti boje proti organizované trestné činnosti dosáhla Černá Hora určité úrovně připravenosti. Určitého pokroku bylo dosaženo díky posílení právního, regulačního a institucionálního rámce. Je třeba vytrvat ve snaze o dosahování výsledků v potírání organizované trestné činnosti, zejména pokud jde o obchodování s lidmi a praní peněz, kde jsou dosud omezené. Počet odhalených podezřelých bankovních transakcí zůstává nízký.

Černá Hora dokončila řadu legislativních reforem k dosažení většího sblížení s unijními a mezinárodními normami v oblasti lidských práv a k zavedení odpovídajících mechanismů, které chrání zranitelné skupiny před diskriminací. Provádění právních předpisů zůstává slabé. Nebyly dosud přijaty novely obecného právního rámce, jež mají zajistit soudržnou politiku sankcí za porušování lidských práv. Je třeba dále zvýšit institucionální kapacitu. Romská menšina nadále zůstává nejzranitelnější a nejvíce diskriminovanou komunitou v různých oblastech života.

V oblasti svobody projevu dosáhla Černá Hora určité úrovně připravenosti, v uplynulém roce však nenastal žádný pokrok. Počet případů pomluvy zůstává vysoký, což naznačuje, že mechanismus samoregulace je slabý a že chápání úlohy médií je problematické. Černá Hora dosud nedosáhla obecného sblížení s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva. Během protivládních protestů v říjnu 2015 byly prostory jedné komerční mediální společnosti poškozeny a několik novinářů bylo fyzicky a slovně napadeno či jim bylo vyhrožováno. Ohledně vyřešení případů útoků na novináře nedošlo k žádnému pokroku. Je třeba zajistit transparentnost a zákaz diskriminace ve státních reklamách v médiích. Napříč mediální komunitou je nutné účinně a jednotně uplatňovat etický kodex pro novináře.

Černá Hora nadále hrála konstruktivní úlohu v regionální spolupráci. Ratifikovala dohodu o hranicích s Bosnou a Hercegovinou a s Kosovem*.

Pokud jde o **ekonomická kritéria**, připravenost Černé Hory v oblasti budování fungujícího tržního hospodářství je na mírně pokročilé úrovni. Určitého pokroku bylo dosaženo v posilování fungování finančního trhu a trhu práce, jakož i ve zlepšování podnikatelského prostředí. Investice do infrastruktury a turistického ruchu podporují hospodářskou činnost. Rychle rostoucí veřejný dluh a vysoký deficit rozpočtu spolu s vysokou vnější nerovnováhou a vysokou nezaměstnaností však vyvolávají obavy. Kombinované důsledky velkých investic do veřejné infrastruktury a několika nových nákladných programů sociálních výdajů ohrožují fiskální udržitelnost. Je nutné okamžitě provést nápravná opatření, ke kterým vybízí politické pokyny programu hospodářských reforem. Mezi další problémy, které je třeba řešit, patří vysoké vnější nerovnováhy a nízká účast na trhu práce a stále nízký růst úvěrů v kontextu vysokého podílu špatných bankovních úvěrů.

Pokud jde o schopnost vypořádat se s konkurenčními tlaky a tržními silami v rámci Unie, je připravenost Černé Hory na mírně pokročilé úrovni. Určitého pokroku bylo dosaženo ve zlepšování kvality infrastruktury, trhu s energií a digitalizaci ekonomiky. Podpora pro malé a střední podniky je omezená, ale postupně se rozvíjí. Je však stále nutné věnovat značné úsilí na rozvoj lidského kapitálu a konkurenceschopného průmyslu orientovaného na vývoz.

* Tímto označením nejsou dotčeny postoje k otázce statusu a označení je v souladu s rezolucí Rady bezpečnosti OSN 1244/1999 a se stanoviskem Mezinárodního soudního dvora k vyhlášení nezávislosti Kosova.

Pokud jde o její **schopnost přijmout závazky vyplývající z členství**, proběhly důležité práce v oblasti sbližování s *acquis* a přípravy na jeho uplatňování a Černá Hora je na mírně pokročilé úrovni připravenosti v mnoha kapitolách, jako je např. volný pohyb zboží, zadávání veřejných zakázek, statistika a spravedlnost, svoboda a bezpečnost. Černá Hora pokračovala ve sbližování se všemi postoji a prohlášeními společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU. Černá Hora je v počáteční fázi příprav u rybolovu a rozpočtových a finančních ustanovení a k určitým přípravám došlo v oblasti životního prostředí a změny klimatu. Dobrého pokroku bylo dosaženo v oblasti volného pohybu zboží, zemědělství a rozvoje venkova, bezpečnosti potravin, veterinární a rostlinolékařské politiky, energetiky, životního prostředí a změny klimatu, celní unie, vnějších vztahů a finanční kontroly. Výhledově by se Černá Hora měla zaměřit zejména na politiku hospodářské soutěže a hospodářskou a měnovou politiku. Velkou výzvou pro Černou Horu zůstává posilování správní kapacity pro zajištění uplatňování *acquis*.

Srbsko

Pokud jde o **politická kritéria**, předčasné celostátní volby konané v dubnu spolu s krajskými a obecními volbami proběhly v poklidné atmosféře. Je třeba reagovat na doporučení mezinárodních pozorovatelů, mimo jiné i na ta doporučení, která mají zajistit, aby financování kampaní i proces registrací byly transparentní. Programové prohlášení nové srbské vlády má přistoupení Srbska k EU jako prioritní cíl. Bylo prohloubeno zapojení parlamentu a zúčastněných stran včetně občanské společnosti do procesu přistoupení. Je však nutné dále zvýšit inkluzivnost, transparentnost a kvalitu tvorby právních předpisů a účinný dohled nad exekutivou a omezit využívání naléhavých legislativních postupů. V některých oblastech je nutné provést ústavní reformy, aby došlo ke sbližení s normami EU. Existuje prostor pro zlepšení spolupráce mezi vládními a nezávislými regulačními institucemi.

V oblasti reformy veřejné správy je připravenost Srbska na mírně pokročilé úrovni. Dobrého pokroku se dosáhlo přijetím programu reformy správy veřejných financí, strategií pro elektronickou veřejnou správu a pro reformu regulačního rámce a tvorby politik, a jakož i nových právních předpisů o správním řízení, platech ve veřejné správě a veřejné službě na krajské a obecní úrovni. Srbsko potřebuje provést své reformní cíle, profesionalizovat a odpolitizovat veřejnou správu a zprůhlednit postup náboru a propouštění, zejména u pozic na úrovni vyššího managementu.

Soudní systém dosáhl určité úrovně připravenosti: byla provedena některá opatření na podporu systému náboru založeného na zásluhách a na harmonizaci judikatury. Je třeba přijmout další opatření na odstranění politického ovlivňování. Kvalitě a efektivitě soudnictví a přístupu ke spravedlnosti stále brání nerovnoměrné rozložení pracovní zátěže, zatěžující množství neuzavřených případů a chybějící systém bezplatné právní pomoci.

Srbsko dosáhlo určité úrovně připravenosti v oblasti prevence a potírání korupce. Korupce je stále rozšířená v mnoha oblastech a nadále představuje závažný problém. Protikorupční úsilí dosud nepřineslo žádné smysluplné výsledky. Institucionální uspořádání stále nefunguje jako spolehlivý odrazující prvek pro korupční praktiky. Je nutné dosáhnout výsledků v účinném vyšetřování, stíhání a pravomocných odsouzeních v případech korupce, a to i korupce na vysoké úrovni.

V oblasti boje proti organizované trestné činnosti dosáhlo Srbsko určité úrovně připravenosti. Určitého pokroku bylo dosaženo přijetím nového zákona o policii, reorganizací ministerstva vnitra a přijetím posouzení hrozeb závažné a organizované trestné činnosti za použití metodiky Europolu. V boji proti organizovanému zločinu je však stále třeba dosáhnout důvěryhodných výsledků.

Je zaveden legislativní a institucionální rámec pro dodržování základních práv. Je třeba zajistit jeho jednotné uplatňování v celé zemi, a to i v oblasti ochrany menšin. Žádný pokrok nebyl dosažen ve zlepšování podmínek pro plné uplatňování svobody projevu, kde Srbsko dosáhlo určité úrovně připravenosti. Srbsko bylo první zemí procesu přistoupení, která zavedla unijní index rovnosti žen a mužů. Je třeba dále vytrvale usilovat o zlepšení situace osob patřících k nejvíce diskriminovaným skupinám (Romové, lesby, gayové, bisexuálové, transgender osoby a intersexuální osoby, zdravotně postižené osoby, osoby s HIV/AIDS a další sociálně zranitelné osoby).

Srbsko se konstruktivně účastnilo regionálních iniciativ a pracovalo na zlepšování dvoustranných vztahů v duchu usmíření a dobrých sousedských vztahů a na vytvoření klimatu, které povede k řešení otevřených dvoustranných otázek a dědictví minulosti. Pozitivním vývojem byl červnový podpis společného prohlášení s Chorvatskem, které řeší některé dvoustranné otázky. Jde o klíčový přístup pro usmíření, mír a spolupráci v regionu, který by měl být neustále uplatňován.

Pokud jde o **narovnání vztahů s Kosovem**, Srbsko bylo i nadále odhodláno provádět dohody, kterých bylo dosaženo v rámci dialogu zprostředkovaného EU. Pokrok byl omezený, a to rovněž z důvodu voleb v Srbsku a vnitrostátní situace v Kosovu. Pozitivní trend byl však obnoven v srpnu 2016 zahájením prací na mostu v Mitrovici a umožněním volného pohybu osob. Je nutné trvale usilovat o provedení dohod dosažených s Kosovem. Přijaté kroky by měly mít pozitivní a konkrétní dopad na každodenní život občanů v Srbsku i v Kosovu.

Pokud jde o **ekonomická kritéria**, připravenost Srbska v budování fungujícího tržního hospodářství je na mírně pokročilé úrovni. Dobrého pokroku bylo dosaženo, pokud jde o řešení některých nedostatků politiky, zejména ve vztahu ke schodku veřejných financí a restrukturalizaci podniků ve veřejném vlastnictví. Hospodářské reformy přinesly jasné výsledky z hlediska výhledů růstu a snížení domácích i vnějších nerovnovah. Vzhledem ke stále vysoké míře veřejného dluhu je nutné nadále usilovat o fiskální konsolidaci. Stále je třeba dokončit restrukturalizaci velkých státem vlastněných podniků veřejných služeb. Obnovuje se úvěrování, ale problémem zůstává velká míra úvěrů v selhání. Nezaměstnanost zůstává vysoká, zejména u mladých lidí. Nedostatky v oblasti právního státu brzdí další rozvoj soukromého sektoru.

Pokud jde o schopnost vypořádat se s konkurenčními tlaky a tržními silami v rámci Unie, připravenost Srbska je na mírně pokročilé úrovni. Zvýšily se veřejné i soukromé investice, přestože míra investiční aktivity je stále pod úrovní potřeb ekonomiky. Kvalita, rovnost a relevance vzdělávání a odborné přípravy se neshodují s potřebami společnosti. V podpoře malých a středních podniků a podnikání bylo dosaženo **určitého pokroku**, avšak malé a střední podniky čelí řadě problémů, např. nepředvídatelnému podnikatelskému prostředí, vysoké úrovni parafiskálních poplatků a složitému a nákladnému přístupu k financování.

Pokud jde o **schopnost převzít závazky vyplývající z členství**, pokračovalo Srbsko ve sbližování svých právních předpisů s *acquis* EU ve všech oblastech. Pro zachování tempa reforem budou zásadní odpovídající finanční a lidské zdroje a pevné strategické rámce. V oblastech, jako je právo společností, duševní vlastnictví, věda a výzkum, vzdělávání a kultura a cla, dosáhlo Srbsko dobré úrovně připravenosti. Srbsko musí dále zlepšit investiční plánování a upřednostňování strategicky důležitých a připravených projektů infrastruktury pomocí svého jednotného seznamu projektů a národní investiční rady, a to především v oblasti energetiky a dopravy. V oblasti zadávání veřejných zakázek, statistiky, měnové politiky nebo finanční kontroly je připravenost Srbska na mírně pokročilé úrovni. Srbsko bude muset v období do přistoupení postupně sladit svou zahraniční a bezpečnostní politiku se společnou zahraniční a bezpečnostní politikou Evropské unie. Srbsko musí prioritně řešit

otázky nesouladu s dohodou o stabilizaci a přidružení, zejména ochranná opatření u některých zemědělských produktů, kontrolu státní podpory a fiskální diskriminaci.

Srbsko bylo i nadále zasaženo migrační krizí. Vytvořila značnou zátěž pro jeho systém v oblasti azylu a migrace. Srbsko pokračovalo ve spolupráci se sousedními zeměmi a členskými státy a zajišťovalo účinné prověřování uprchlíků a migrantů a s podporou EU i dalších stran vynaložilo značné úsilí na zajištění přístřeší a dodávek humanitární pomoci. Je důležité, aby Srbsko zůstalo angažované. Srbsko by mělo rovněž i nadále usilovat o snížení počtu nepodložených žádostí o azyl, které v členských státech EU podávají jeho státní příslušníci.

Bývalá jugoslávská republika Makedonie

Pokud jde o **politická kritéria**, v zemi pokračovala nejvážnější politické krize, která tuto zemi postihla od roku 2001. Demokracie a právní stát byly soustavně podkopávány, zejména zmocňováním se státu, které ovlivňuje fungování demokratických institucí a klíčových oblastí společnosti. Země je sužována konfliktní politickou kulturou a nedostatkem schopnosti dosáhnout kompromisu. Vedoucí představitelé čtyř hlavních politických stran dosáhli dne 20. července a 31. srpna 2016 shody na provedení dohody z Pržina, což mimo jiné zahrnovalo stanovení dne 11. prosince 2016 jako data předčasných parlamentních voleb a prohlášení podpory práci zvláštního státního zástupce. Znovu zdůraznili rovněž závazek provést „naléhavé reformní priority“.

Vztahy mezi etniky byly nadále nestabilní. Stále je nutné transparentním a inkluzivním způsobem dokončit přezkum ochridské rámcové dohody, která ukončila konflikt z roku 2001 a poskytuje rámec pro vztahy mezi etniky.

Občanská společnost hrála konstruktivní roli v podpoře demokratického procesu a zajišťování lepší funkce systému brzd a protivah. Zároveň organizace občanské společnosti nadále vyjadřují znepokojení nad zhoršením klimatu, v němž působí, a nad nízkým odhodláním vlády k dialogu, jakož i nad veřejnými útoky politiků a provládních sdělovacích prostředků.

V oblasti reformy veřejné správy je připravenost země na mírně pokročilé úrovni. V uplynulém roce došlo k určitému pokroku, přestože byl omezený. Započalo uplatňování nového právního rámce v oblasti lidských zdrojů. Nenastává však dostatečný pokrok v provádění předchozích doporučení Komise. Smlouvy na dobu určitou jsou stále spíše měněny na smlouvy na dobu neurčitou, a nikoliv ukončovány, aniž by byla konána otevřená výběrová řízení. Problémem zůstává neefektivní vymezení odpovědnosti, využívání veřejného sektoru jako politického nástroje, údajné tlaky na státní zaměstnance a údajná politizace státní správy ve volebním roce. Komplexní strategie reformy veřejné správy na roky 2017–2022 je připravována opožděně. Neexistence politického závazku k provedení nezbytných reforem ve správě veřejných financí v roce 2016 vedla navíc k tomu, že byla značně snížena finanční pomoc EU.

Soudní systém země dosáhl určité úrovně připravenosti. Od roku 2014 však došlo k negativnímu vývoji, protože výsledky úsilí o reformy za poslední desetiletí byly vážně oslabeny opakovanými politickými zásahy do práce soudů. Orgány neprokázaly nezbytnou politickou vůli k účinnému řešení základních otázek uvedených v „naléhavých reformních prioritách“. Obstrukce, kterým čelil nově vytvořený úřad zvláštního státního zástupce, ukázaly, že je potřeba účinně řešit nedostatečnou nezávislost soudnictví a bránit uplatňování selektivní spravedlnosti.

V boji proti korupci dosáhla země určité úrovně připravenosti. Korupce je stále rozšířená v mnoha oblastech a nadále představuje závažný problém. Došlo k rozvoji legislativního a

institucionálního rámce. Strukturální nedostatky státní komise pro předcházení korupci a politické zasahování do její práce však minimalizovaly dopad předchozího úsilí. Stále je třeba dosáhnout přesvědčivých výsledků, zejména pokud jde o případy korupce na vysoké úrovni. V boji proti organizovanému zločinu dosáhla země určité úrovně připravenosti. Legislativní rámec je obecně v souladu s evropskými normami a jsou vypracovávány strategie. Je však třeba dále rozvinout kapacitu prosazování práva pro vyšetřování finančních trestných činů a konfiskaci výnosů.

Pokud jde o ochranu lidských práv, legislativní a institucionální rámec je z větší části v souladu s evropskými normami. Více úsilí je v praxi potřeba věnovat dodržování lidských práv zranitelných skupin, včetně uprchlíků a migrantů. Stále chybí politická vůle a odpovídající zdroje na to, aby příslušné orgány dohledu a regulace mohly nezávisle a účinně plnit své úkoly. Nejvíce marginalizovaným skupinám obyvatel se stále nedostává plné ochrany. V oblasti svobody projevu dosáhla země určité úrovně připravenosti. V současném politickém klimatu však značným problémem zůstává svoboda projevu a situace sdělovacích prostředků.

Pokud jde o regionální spolupráci, země udržuje obecně dobré vztahy s ostatními zeměmi procesu rozšíření a i nadále se aktivně účastní regionálních iniciativ. Byly podniknuty kroky na zlepšení dobrých sousedských vztahů, mimo jiné prostřednictvím nedávného pokroku v provádění opatření na budování důvěry s Řeckem. Naléhavě je třeba vyřešit „problém s názvem“.

Pokud jde o **ekonomická kritéria**, připravenost Bývalé jugoslávské republiky Makedonie v oblasti budování fungujícího tržního hospodářství je na dobré úrovni. Během vykazovaného období nebylo obecně dosaženo žádného pokroku ve fungování tržní ekonomiky. Byla zachována makroekonomická stabilita a makroekonomické prostředí v roce 2015 dále posílilo. Podpořily to velké veřejné výdaje na budování infrastruktury a přímé zahraniční investice, avšak v prvním čtvrtletí 2016 byly pozorovány známky oslabení. Navzdory tomu, že nezaměstnanost zůstává vysoká, a to především u mladých lidí, došlo během vykazovaného období k jejímu snížení. Přetrvává však určitá zranitelnost, jako je nízká konkurenceschopnost domácího soukromého sektoru, který brzdí špatné vymáhání smluvních závazků, rozsáhlá neformální ekonomika a složitý přístup k financování. Nezlepšila se správa veřejných financí a došlo k dalšímu zvýšení veřejného dluhu.

Pokud jde o schopnost vypořádat se s konkurenčními tlaky a tržními silami v rámci Unie, připravenost ekonomiky je na mírně pokročilé úrovni. Určitého pokroku bylo dosaženo v oblasti podpory inovací a zahraničních investic a digitalizace postupuje rychle. Ekonomika je však málo diverzifikovaná a zpracovatelský průmysl vyrábí především výrobky s malou přidanou hodnotou. Ekonomiku i nadále negativně ovlivňovaly nedostatky ve vzdělávacích osnovách, nízká míra inovace a značné potřeby investic, a to i do veřejné infrastruktury, což ji činí méně konkurenceschopnou.

Pokud jde o **schopnost přijmout závazky vyplývající z členství**, je připravenost země na mírně pokročilé úrovni ve většině oblastí, včetně hospodářské soutěže, dopravy a energetiky. Je třeba vyvinout další úsilí ve všech oblastech, zejména v těch několika, kde je připravenost země v počáteční fázi, jako je volný pohyb pracovníků. Je třeba rovněž klást větší důraz na správní kapacitu a účinné uplatňování.

Země byla i nadále zasažena migrační krizí. Vytvořilo to značnou zátěž pro její systém v oblasti azylu a migrace. Země pokračovala ve spolupráci se sousedními zeměmi a členskými státy a s podporou EU i dalších stran vynaložila úsilí na zajištění přístřeší a dodávek humanitární pomoci. Země by měla i nadále usilovat o zajištění účinného prověřování uprchlíků a migrantů a řešit relevantní potřeby ochrany. Země by rovněž i nadále měla

usilovat o snížení počtu nepodložených žádostí o azyl, které v členských státech EU podávají její státní příslušníci.

Albánie

Pokud jde o **politická kritéria**, albánský parlament překonal předchozí polarizaci a jednomyslně přijal ústavní dodatky, které mají přinést komplexní a hlubokou reformu systému soudnictví a vyloučení pachatelů trestných činů z veřejných úřadů. Příští všeobecné volby se mají konat v roce 2017, proto se očekává, že Albánie v příslušné době přijme novely volebního zákona a související reformy. Tyto změny by měly zejména řešit chybějící nestrannost a profesionalitu řízení průběhu voleb. Přijetí zákona o zřízení národní rady pro občanskou společnost přineslo rámec pro strukturovanější konzultace s organizacemi občanské společnosti.

V oblasti reformy veřejné správy je připravenost Albánie na mírně pokročilé úrovni. Pokračovalo provádění transparentnějších postupů náboru úředníků, jakož i provádění reformy veřejné správy a strategií reformy správy veřejných financí. Pro další pokrok je klíčové, aby se konsolidovaly výsledky s cílem vytvořit účinnější, odpolitizovanou a profesionální veřejnou správu.

Soudní systém Albánie dosáhl určité úrovně připravenosti. Byly přijaty změny ústavy týkající se organizace a fungování systému soudnictví. Otevřela se tak cesta ke komplexní a důkladné reformě soudnictví. Práce na souvisejících právních předpisech rovněž pokročily: byl přijat zákon o novém hodnocení (prověrkách) soudců, státních zástupců a právních poradců, jakož i soubor klíčových zákonů o institucionální reorganizaci justiční soustavy. Zhruba dalších 40 legislativních textů se navíc nachází v různé fázi příprav. Dalšího pokroku je potřeba pro přijetí a uplatňování těchto právních předpisů. Výkon spravedlnosti byl i nadále pomalý a neúčinný; korupce zůstala rozšířeným jevem v celém odvětví.

V oblasti boje proti korupci dosáhla Albánie určité úrovně připravenosti. Byl přijat o zákon o ochraně informátorů. Státní zástupci a policie získali lepší přístup do celostátních veřejných elektronických rejstříků za účelem výměny citlivých informací a zvýšení účinnosti vyšetřování. Pro dosahování solidních výsledků v oblasti vyšetřování, stíhání a rozsudků je třeba dalšího pokroku. Více úsilí je zapotřebí pro potírání korupce na vysoké úrovni. Je třeba zlepšit proaktivní vyšetřování, systematické posuzování rizik a interinstitucionální spolupráci. Korupce je stále rozšířená v mnoha oblastech a nadále představuje závažný problém.

V oblasti boje proti organizované trestné činnosti dosáhla země určité úrovně připravenosti. Určitého pokroku bylo dosaženo, zejména pokud jde o identifikaci a ničení plantáží konopí. Došlo k modernizaci policie a k prohloubení mezinárodní policejní spolupráce, zejména s Europolem. Je však třeba nutně více posílit spolupráci mezi policií a státním zastupitelstvem, aby bylo možné účinněji rozbít zločinecké sítě. Počet pravomocných odsouzení v případech organizované trestné činnosti je stále nízký a v posledních letech zaznamenal pouze malý nárůst. V souvislosti se zločinnými spolčeními nejsou systematicky a účinně využívána finanční šetření. Pokud jde o zmrazení a konfiskace nezákonně nabytého majetku, solidních výsledků je stále poskrovnu.

Právní rámec na ochranu lidských práv je z velké části v souladu s evropskými normami. Albánie ratifikovala většinu mezinárodních úmluv o lidských právech. Je však stále nutné posílit prosazování mechanismů na ochranu lidských práv. Pokud jde o svobodu projevu, dosáhla Albánie určité úrovně / mírně pokročilé úrovně připravenosti. Celkové prostředí je pro svobodu projevu příznivé, je ale zapotřebí lépe provádět právní předpisy. Musí dojít k

dalšímu posílení nezávislosti regulačního orgánu a veřejnoprávní stanice a je třeba zvětšit transparentnost propagační činnosti státu v médiích. Albánie přijala opatření na řešení restitucí a náhrad za konfiskovaný majetek během komunistické éry. Byl přijat zákon o vytvoření národního mechanismu pro poskytování náhrad. Je třeba také pokročit v procesu registrace majetku. Je třeba zlepšit životní podmínky Romů a Egyptů³. Je třeba více usilovat o dosahování výsledků v boji proti diskriminaci. Institucionální mechanismy na ochranu práv dítěte a genderově podmíněného násilí zůstávají na špatné úrovni. Právní předpisy o trestním soudnictví pro mladistvé je třeba uvést do souladu s mezinárodními normami.

Albánie se i nadále konstruktivně a aktivně podílí na regionální spolupráci a udržuje dobré sousedské vztahy v souladu se svými závazky vyplývajícími z dohody o stabilizaci a přidružení.

Pokud jde o **ekonomická kritéria**, připravenost Albánie v budování fungujícího tržního hospodářství je na mírně pokročilé úrovni. Určitého pokroku bylo dosaženo při zlepšování rozpočtového salda, boji proti neformální ekonomice a reformě odvětví elektřiny. Došlo ke zrychlení hospodářského růstu a zlepšení situace na trhu práce, avšak nezaměstnanost zůstává vysoká. Veřejný dluh je vysoký a dosud se nezačal snižovat, přičemž dále dochází k opakovanému nevyčerpání státních prostředků na investice. Finanční sektor je stabilní. Bankovní sektor je však stále zatížen úvěry v selhání a úvěrování roste pomalu. Právní předpisy upravující podnikání jsou příliš složité a nedostatky v oblasti právního státu i nadále odrazují investice. Očekává se, že probíhající reforma soudnictví bude mít hmatatelný dopad na podnikatelské prostředí.

Pokud jde o schopnost vypořádat se s konkurenčními tlaky a tržními silami v rámci Unie, dosáhla Albánie určité úrovně připravenosti. Určitého pokroku bylo dosaženo, zejména pokud jde o zlepšování vyššího a odborného vzdělávání. Je však třeba zvýšit kvalitu vzdělávání na všech úrovních, aby byli lidé lépe vybaveni dovednostmi a znalostmi souznícími s potřebami trhu práce. Byly zahájeny práce na upřednostnění investic do infrastruktury, avšak mezery v dopravní, energetické a digitální infrastruktuře stále brzdí konkurenceschopnost a omezují obchod. Mezinárodní obchod nedosahuje svého potenciálu a koncentruje se do několika odvětví, což činí ekonomiku zranitelnější. Přetrvává nízká kapacita pro výzkum, vývoj a inovace.

Albánie pokračovala v řadě oblastí ve sbližování svých právních předpisů s požadavky EU a zvýšila svou **schopnost převzít závazky vyplývající z členství**. Ve většině oblastí je země na mírně pokročilé úrovni připravenosti, např. v oblasti finanční kontroly, nebo dosáhla určité úrovně připravenosti, jako v oblasti zadávání veřejných zakázek a statistiky. Albánie musí pokračovat v úsilí, pokud jde o celkovou připravenost pro přijetí a uplatňování *acquis* EU. Měla by pokračovat v práci na rozvoji dopravních a energetických sítí, a to rovněž s cílem zlepšit propojení v rámci regionu. Je třeba posílit správní kapacitu a profesní standardy subjektů pověřených prováděním *acquis* a zaručit nezávislost regulačních subjektů. Zásadní význam má i nadále zvýšení transparentnosti a odpovědnosti, zejména pokud jde o účinné, efektivní a transparentní fungování systému zadávání veřejných zakázek a správy veřejných financí. Albánie pokračovala v plném sbližování se všemi postoji a prohlášeními společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU.

I nadále zůstává vysoký počet nepodložených žádostí o azyl podávaných státními příslušníky Albánie v členských státech EU a přidružených zemí Schengenu. Albánie by měla

³ Všechny tyto skupiny se považují za součást zastřešujícího pojmu „Rom“ podle rámce EU pro vnitrostátní strategie integrace Romů.

bezodkladně přijmout rozhodná opatření, například v rámci mechanismu monitorování v období po uvolnění vízového režimu, na účinné řešení tohoto jevu.

Bosna a Hercegovina

Pokud jde o **politická kritéria**, byly zdokonaleny volební právní předpisy a realizována řada doporučení OBSE–ODIHR a obecní volby proběhly celkově řádným způsobem, přestože je nutné prošetřit incidenty v některých obcích. Navzdory úsilí o vyřešení problému Mostaru nebylo možné v tomto místě volby konat. Parlamentní shromáždění Bosny a Hercegoviny a parlamenty entit pokračovaly v přijímání zbývajících reformních priorit, zejména priorit uvedených v programu reforem. Spolupráce mezi celostátním parlamentem, parlamenty na úrovni entit a parlamentem oblasti Brčko se zlepšila. Jejich roli a kapacitu v procesu integrace do EU je však nutné dále zlepšit. Pokud jde o program reforem, v jehož naplňování je třeba pokračovat, byla spolupráce mezi radou ministrů Bosny a Hercegoviny a vládami entit účinná. V srpnu přijala rada ministrů mechanismus koordinace v záležitostech EU. Je ještě třeba přijmout strategický program pro sbližování právního řádu země s *acquis* EU.

Ústava Bosny a Hercegoviny je nadále v rozporu s Evropskou úmluvou o lidských právech, jak se konstatuje v rozsudku ve věci Sejdić a Finci. Rozhodnutí ústavního soudu stále nebylo plně vykonáno na celém území země.

Přestože vytvoření institucionálního mechanismu pro spolupráci mezi vládami a organizacemi občanské společnosti přineslo určitý pokrok, je třeba zavést strategický rámec pro spolupráci s občanskou společností.

Bosna a Hercegovina je v počáteční fázi reformy veřejné správy. Negativní vývoj představovaly změny právních rámců entit federace, které upravují veřejnou službu, neboť zvyšují nebezpečí politizace. Z větší části stále chybí harmonizovaný přístup k rozvoji politik a koordinaci mezi různými částmi státní správy. Je nutné přijmout nový strategický rámec pro veřejnou správu a rovněž i strategii pro správu veřejných financí.

Soudní systém Bosny a Hercegoviny dosáhl určité úrovně připravenosti: určitý pokrok nastal v oblasti odpovědnosti a integrity. Je třeba ještě přijmout akční plán na provedení strategie reformy soudnictví v období 2014–2018. Politicky motivované vyhrožování některých politiků představitelům soudnictví pokračovalo. Je třeba dále posílit soudní nezávislost.

Bosna a Hercegovina dosáhla určité úrovně připravenosti v oblasti boje proti korupci. Přijetí akčních plánů na různých úrovních státní správy představuje určitý pokrok, ale jejich fragmentace způsobuje menší účinnost jejich uplatňování. Korupce je stále rozšířená v mnoha oblastech a nadále představuje závažný problém. Deklarované politické závazky v boji proti korupci se dosud dostatečně neprojevíly v konkrétních výsledcích.

V boji proti organizovanému zločinu dosáhla Bosna a Hercegovina určité úrovně připravenosti. Bylo dosaženo určitého pokroku zejména směrem ke zlepšení spolupráce mezi agenturami. Je však třeba dále posílit finanční šetření. Boj proti organizované trestné činnosti je i nadále zásadním úkolem, aby se zamezilo pronikání trestné činnosti do politických, právních a ekonomických systémů země. Bosna a Hercegovina dosud nesplnila mezinárodní normy ohledně boje proti praní peněz a boje proti financování terorismu. Bosna a Hercegovina je vážně zasažena jevem zahraničních teroristických bojovníků a radikalizací. Země již přijala důležitá opatření na řešení tohoto problému, na která musí navázat další kroky, jež by umožnily identifikovat tok zahraničních teroristických bojovníků do konfliktních oblastí, jako je Sýrie a Irák, bránit mu a narušovat jej.

Více práce je třeba věnovat řešení problematických otázek v oblasti lidských práv a menšin. Bylo dosaženo určitého pokroku, zejména přijetím novel zákona o zákazu diskriminace. Celkově je stále nutné podstatně zdokonalit strategické, právní, institucionální a politické rámce pro dodržování lidských práv. Pokud jde o svobodu projevu, země vykazuje určitou úroveň připravenosti. V této oblasti však nedošlo k žádnému pokroku. Je nutné, aby došlo k odpovídající právní reakci na případy politických tlaků na novináře a jejich zastrašování. Je nutné řešit finanční stabilitu veřejnoprávních médií, jakož i otázku chybějící transparentnosti u vlastnictví médií.

Pokud jde o regionální spolupráci, země se i nadále aktivně účastní regionálních iniciativ. V lednu převzala Bosna a Hercegovina předsednictví Středoevropské iniciativy.

Pokud jde o **ekonomická kritéria**, Bosna a Hercegovina se stále nachází v počáteční fázi budování fungujícího tržního hospodářství. V rámci schváleného programu reforem bylo dosaženo určitého pokroku, pokud jde o modernizaci pracovněprávních předpisů, zlepšení podnikatelského prostředí a odstraňování nedostatků ve finančním sektoru. Veřejný sektor však postrádá účinnost a rozvoj soukromého sektoru je pomalý. Klíčová je pevná a trvalá podpora rychlému provádění velmi potřebných strukturálních reforem, v souladu s dohodnutým programem reforem.

Pokud jde o schopnost vypořádat se s konkurenčními tlaky a tržními silami v rámci Unie, Bosna a Hercegovina se nachází v počáteční fázi. Žádný pokrok nenastal, pokud jde o zlepšení konkurenceschopnosti, ale probíhá realizace opatření programu reforem.

Pokud jde o sbližování s **normami EU**, země dosáhla určité úrovně připravenosti v oblasti zadávání veřejných zakázek a vnitřního trhu. V oblasti dopravy dosáhla země určité úrovně připravenosti; červencové přijetí rámcové strategie pro dopravu na celostátní úrovni představovalo krok vpřed na cestě k využití výhod plánu v oblasti propojení. Je nutné ještě přijmout celostátní strategii v oblasti zemědělství, energetiky a životního prostředí. Je také zapotřebí vytrvale usilovat o zlepšení situace v oblasti spravedlnosti, svobody a bezpečnosti, hospodářské soutěže, průmyslu a malých a středních podniků, zemědělství, životního prostředí a změny klimatu, energetiky a informační společnosti a sdělovacích prostředků. Výsledky sčítání lidu a obydlí provedeného v říjnu 2013 byly dne 30. června 2016 zveřejněny v souladu s mezinárodními normami a doporučeními.

Kosovo

Pokud jde o **politická kritéria**, pokračovala polarizace mezi vládou a opozicí. Během částí vykazovaného období bylo znemožněno normální fungování parlamentu, a to i násilnými prostředky ze strany členů opozice. Všechny politické strany by měly prokázat svou zodpovědnost a znovu se zapojit do konstruktivního dialogu, přičemž klíčovým fórem pro politické debaty je parlament. Vítaným krokem byl nedávný návrat členů opozice k parlamentní činnosti.

Kosovské instituce splnily zbývající mezinárodní závazky v souvislosti s vytvořením specializovaných senátů a specializovaného státního zastupitelství pro vyšetřování údajných mezinárodních zločinů spáchaných během konfliktu z roku 1999 a po něm. Byly dokončeny postupy týkající se dvoustranných dohod se zemí, která je hostitelem specializovaných senátů (Nizozemsko). Mandát mise Evropské unie na podporu právního státu byl prodloužen do června 2018.

Shromáždění dokončilo jmenování většiny zbývajících pozic v nezávislých institucích a agenturách. Jmenování však byla často předmětem politického ovlivňování. Podkopává to

nezávislé fungování a účinné řízení těchto subjektů. Je třeba věnovat více úsilí na zajištění, že jmenování jsou založena kvalifikačních předpokladech.

V oblasti reformy veřejné správy dosáhla země určité úrovně připravenosti. Dobrého pokroku bylo dosaženo přijetím komplexní strategie správy veřejných financí a obecného zákona o správním řízení. Závažný problém však představuje trvalá politizace veřejné správy. Státní správa je organizována fragmentovaně a nezajišťuje účinné vymezení odpovědnosti a je nutné řešit překrývání odpovědností vládních subjektů. Měl by být zvýšen dohled parlamentu na činnost vlády. Měla by se provádět doporučení orgánů dozoru, aby se zajistila lepší správa věcí veřejných a odpovědnost.

Připravenost soudního systému Kosova je v počáteční fázi. Přijetí změn ústavy a většiny sekundárních právních předpisů nutných pro provedení právních předpisů balíčku v oblasti spravedlnosti z roku 2015 byly důležitými pozitivními kroky ve vykazovaném období. Kosovo rovněž jmenovalo většinu členů klíčových institucí a pokračovalo ve zvyšování míry ukončených soudních věcí. Výkon spravedlnosti je však pomalý a neefektivní a odpovědnost soudních úředníků je nedostačující. Soudnictví je stále zranitelné vůči nepatřičnému politickému vlivu a instituce právního státu trpí nedostatkem finančních prostředků a lidských zdrojů.

V oblasti boje proti korupci je Kosovo v počáteční fázi / určité fázi připravenosti. Kosovo posílilo své institucionální kapacity na boj proti korupci a organizované trestné činnosti pomocí vytvoření multidisciplinárních vyšetřovacích týmů, zavedením mechanismu sledování pro případy korupce na vysoké úrovni a případy organizované trestné činnosti i podporou odboru pro závažnou trestnou činnost zřízeného v rámci obecných soudů. Vedlo to ke zvýšení počtu vyšetřovaných a stíhaných případů na vysoké úrovni. Korupce je však stále rozšířená v mnoha oblastech a nadále představuje velmi závažný problém. Na její potírání komplexnějším způsobem bude zapotřebí silnější politická vůle.

Připravenost Kosova v oblasti boje proti organizované trestné činnosti je v počáteční fázi. Nadále je nízký počet vyšetřovaných případů a pravomocných rozsudků. Přetrvávají nedostatky v právních předpisech a chybí řádné prosazování právních předpisů, zejména v oblasti praní peněz, konfiskací a zajišťování majetku a v oblasti finančního šetření. Boji proti organizované trestné činnosti brání nepatřičné vlivy na vyšetřování a chybějící strategický politický závazek. Kosovo dále zvyšovalo své úsilí v boji proti terorismu, ale stále v této oblasti čelí problémům.

K určitému pokroku došlo v oblasti lidských práv díky opatřením přijatým na provedení balíčku pro lidská práva z roku 2015 a prohlášením podpory právům osob LGBTI. Uplatňování však stále brzdí chybějící zdroje a politický závazek, zejména na místní úrovni. Je třeba vynaložit více úsilí na účinné zaručení vlastnického práva a vyřešení záležitostí návratu a reintegrace vysídlených osob, ochrany kulturního dědictví a boje proti násilí na základě pohlaví. Je nutné výrazně posílit ochranu osob patřících k menšinám a osob se zdravotním postižením. V oblasti svobody projevu dosáhlo Kosovo určité úrovně připravenosti. Během vykazovaného období nastal znepokojivý vývoj, včetně několika výhrůžek novinářům. Shromáždění projevuje omezený politický závazek nalézt řešení, jak udržitelným způsobem financovat veřejnoprávní stanici, což ji činí zranitelnou vůči politickému tlaku. Nedošlo k žádnému legislativnímu vývoji, pokud jde o regulaci vlastnictví médií a jejich transparentnost.

Pokud jde o **narovnání vztahů se Srbskem**, Kosovo bylo i nadále odhodláno provádět dohody, kterých bylo dosaženo v rámci dialogu zprostředkovaného EU. Pokrok byl omezený, a to rovněž z důvodu voleb v Srbsku a vnitrostátní situace v Kosovu. Pozitivní trend však byl obnoven v srpnu 2016 zahájením prací na mostu v Mitrovici/Mitrovicě a volným pohybem

osob. Je nutné trvalé úsilí o provedení již dosažených dohod. Podnikané kroky by měly mít pozitivní a konkrétní dopad na každodenní život občanů v Kosovu i v Srbsku.

Pokud jde o **ekonomická kritéria**, Kosovo se nachází v počáteční fázi budování fungujícího tržního hospodářství. Určitého pokroku bylo dosaženo, zejména v podpoře vývozně zaměřených podniků, zlepšení vymahatelnosti smluv (především ve finančním odvětví) a přístupu k financování. Fiskálně neudržitelná rozhodnutí související s dávkami pro válečné veterány však mohou mít nepříznivý vliv na makroekonomickou stabilitu Kosova a jeho vztahy s mezinárodními finančními institucemi. Přetrvávající schodek obchodní bilance odráží omezenou výrobní základnu a slabou konkurenceschopnost Kosova v mezinárodním měřítku. Závislost na remitencích a rozšířená neformální ekonomika dále snižují pobídky k zaměstnanosti a výsledkem je nízká účast na trhu práce, zejména mezi ženami a vysoká míra nezaměstnanosti, zejména mezi mladými a pomocnými dělníky.

Pokud jde o budování schopnosti vypořádat se konkurenčními tlaky a tržními silami v rámci Unie, Kosovo se nachází v počáteční fázi. Žádný pokrok nenastal, pokud jde o zvyšování kvality vzdělávání, jež je klíčovým motorem pro zlepšování dlouhodobého růstu a konkurenceschopnosti.

Pokud jde o sbližování s **evropskými normami**, nachází se Kosovo v počáteční fázi. Pokračovalo sbližování právních předpisů v některých oblastech, ale provádění je nedostatečné. V oblasti zadávání veřejných zakázek a hospodářské soutěže nastal určitý pokrok. Dobrý pokrok byl dosažen v oblasti cel, zejména díky boji proti korupci, výběru příjmů a snížením administrativních nákladů vývozu, Kosovo by však mělo zintenzivnit boj proti neformální ekonomice a daňovým únikům. Odvětví energetiky nadále čelí problémům, nebo v souvislosti s vyřazováním elektrárny Kosovo A z provozu a renovací elektrárny Kosovo B nenastal žádný pokrok a v oblasti obnovitelné energie bylo dosaženo velmi malého pokroku.

PŘÍLOHA 2 –

HLAVNÍ STATISTICKÉ ÚDAJE

STATISTICKÉ ÚDAJE (k 5.10.2016)

Demografie	Pozn	Černá Hora		Bývalá jugoslávská republika Makedonie		Albánie		Srbsko		Turecko		Bosna a Hercegovina		Kosovo*		EU-28	
		2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Populace celkem (v tisících)	1)	621,5	622,1	2 065,8	2 069,2	2 895,0e	2 892,3e	7 149,2e	7 114,4	76 668	77 696	3 827,3e	3 819,5e	1 804,9e	1772,1p	506 944p	508 293bp
Podíl skupiny 15–64 let v celkové populaci (v %)		68,1	67,8	70,8	70,5	68,8e	69,0	67,6	67,1	67,7	67,8	:	:	:	:	65,8p	65,5bp
Hrubá míra přirozeného pohybu populace (na 1 000 obyvatel)		2,4	1,7	1,9	1,3e	5,2e	3,7e	-4,9	-5,4	12,3	11,8	-1,5p	:	13,2e	12,4be	0,4p	-0,5bp
Naděje dožití při narození, muži (v letech)		74,1	:	73,5	:	76,4e	:	72,8	:	75,4	:	:	:	:	:	78,1p	:
Naděje dožití při narození, ženy (v letech)		78,9	:	77,5	:	80,3e	:	78,0	:	80,9	:	:	:	:	:	83,6p	:

Trh práce	Pozn	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Míra ekonomické aktivity osob ve věku 20–64 let: podíl ekonomicky aktivní populace ve věku 20–64 let (v %)		67,6	68,5	70,8	70,2	68,6e	71,3e	68,0b	68,1	58,9	59,9	59,2	59,2	47,7	42,8	76,8	77,1
Míra ekonomické aktivity mužů ve věku 20–64 let: podíl ekonomicky aktivních mužů ve věku 20–64 let (v %)		74,5	74,9	84,5	83,8	80,5e	81,8e	76,6b	76,7	82,2	82,7	72,4	71,9	71,4	65,1	83,2	83,4
Míra ekonomické aktivity žen ve věku 20–64 let: podíl ekonomicky aktivních žen ve věku 20–64 let (v %)		60,7	62,1	56,8	56,2	57,3e	61,1e	59,5b	59,5	35,8	37,3	46,0	46,3	24,2	20,4	70,5	70,8
Míra zaměstnanosti, skupina 20–64 let (v %)																	
Celkem		55,6	56,7	51,3	51,9	56,6e	59,3e	54,8b	56,0	53,2	53,9	43,2	43,2	31,3	29,1	69,2	70
Muži		61,4	61,9	61,6	61,5	65,2e	68,1e	62,5b	63,7	75,0	75,3	54,6	53,9	48,4	44,9	75,0	75,8
Ženy		49,4	51,5	40,8	42,1	48,5e	50,7e	47,2b	48,3	31,6	32,6	31,9	32,4	14,5	13,2	63,4	64,2

		Černá Hora	Bývalá jugoslávská republika Makedonie	Albánie	Srbsko	Turecko	Bosna a Hercegovina	Kosovo*	EU-28								
Osoby ve věku 15–24 let, které nejsou zaměstnané ani se neúčastní vzdělávání nebo odborné přípravy, v % populace v této věkové skupině		17,7	19,1	:	:	30,9e	29,6	20,7	20,1	24,9	24,0	26,1	27,7	:	:	12,5	12,0
Osoby ve věku 15–29 let, které nejsou zaměstnané ani se neúčastní vzdělávání nebo odborné přípravy, v % populace v této věkové skupině		22,6	23,4	:	:	34,5e	32,8	25,6	24,6	28,5	28,0	31,8	32,8	:	:	15,4	14,8
Zaměstnanost podle hlavních odvětví																	
Zemědělství, lesnictví a rybolov (v %)	2)	5,7	7,7	18,5	17,9	42,7e	41,3e	19,9b	19,4	21,1	20,6	17,1	17,9	2,6	2,3	4,7	4,5
Průmysl (v %)	2)	11,1	10,8	23,4	23,4	11,0e	11,6e	20,2b	19,9	20,5	20,0	22,1	22,0	17,7	18,7	17,4	17,3
Stavebnictví (v %)	2)	6,5	6,6	7,0	7,1	6,4e	6,9e	4,5b	4,5	7,4	7,2	7,9	7,5	10,9	9,5	6,8	6,8
Služby (v %)	2)	76,7	74,8	51,1	51,6	39,4e	40,2	55,4b	56,1	51,0	52,2	52,7	52,4	67,2	68,3	71,0	71,3
Osoby zaměstnané ve veřejném sektoru jako podíl celkové zaměstnanosti, osoby ve věku 20–64 let (v %)	3)	32,8	32,4	:	:	17,5e	16,7e	31,4b	29,7	13,1b	13,5	31,9	31,2	31,4s	32,6	:	:
Osoby zaměstnané v soukromém sektoru jako podíl celkové zaměstnanosti, osoby ve věku 20–64 let (v %)	3)	48,2	46,8	:	:	82,5e	83,3e	68,6b	70,3	86,9b	86,5	63,1	63,2	68,6s	67,4	:	:
Míra nezaměstnanosti (v % pracovní síly)																	
Celkem	4)	18,0	17,5	28,0	26,1	17,5e	17,1e	19,2b	17,6	9,9	10,3	27,6	27,9	35,3	32,9	10,2	9,4
Muži	4)	17,8	17,7	27,7	26,7	19,2e	17,1e	18,3b	16,8	9,1	9,3	25,3	25,9	33,1	31,8	10,1	9,3
Ženy	4)	18,2	17,3	28,6	25,1	15,2e	17,1e	20,3b	18,7	11,9	12,6	31,2	30,9	41,6	36,6	10,3	9,5
Mladí lidé ve věku 15–24 let	4)	35,8	37,6	53,1	47,3	39,0e	39,8e	47,4b	43,2	17,8	18,4	62,7	62,3	61,0	57,7	22,2	20,4
Dlouhodobá (>12 měsíců)	4)	14,0	13,6	23,4	21,3	11,2e	11,3e	12,8b	11,3	2,0	2,2	23,4	22,8	26,1	23,8	5,0	4,5
Průměrná nominální měsíční mzda a výplata (v EUR)	5)	479,0	:	:	:	378,8	386,4	523,6	506,4	:	:	424,4	424,4	:	:	:	:

Vzdělávání	Pozn	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Osoby předčasně opouštějící vzdělávací systém: procento populace ve věku 18–24 s nejvýše nižším sekundárním vzděláním, které se neúčastní dalšího vzdělávání nebo	.	5,1	5,7	12,5	11,3p	26,0e	21,3e	8,5	7,5	38,3	36,7	25,2	26,3	:	:	11,2	11,0

Černá Hora	Bývalá jugoslávská republika Makedonie	Albánie	Srbsko	Turecko	Bosna a Hercegovina	Kosovo*	EU-28
------------	--	---------	--------	---------	---------------------	---------	-------

odborné přípravy (v %)																	
Veřejné výdaje na vzdělávání v poměru k HDP (%)		:	:	:	:	3,3	:	4,2	:	5,1	:	:	:	4,4	:	:	:
Procento populace ve věku 20–24 let bez vzdělání nebo se základním vzděláním, celkem		1,1	6,6	:	13,7	30,9e	24,9e	10,1b	8,6	12,6	11,5	6,5	6,2	20,7	17,9	:	:
Procento populace ve věku 20–24 let bez vzdělání nebo se základním vzděláním, muži		1,2	6,9	:	:	31,0e	27,1e	10,2b	9,3	6,9	7,1	5,8	5,6	18,8	14,9	:	:
Procento populace ve věku 20–24 let bez vzdělání nebo se základním vzděláním, ženy		1,0	6,3	:	:	30,7e	22,6e	10,0b	7,9	17,9	15,7	7,2	6,9	22,9	21,3	:	:
Procento populace ve věku 20–24 let se sekundárním vzděláním, celkem		86,3	80,6	:	76,1	49,7e	52,4e	82,3b	83,2	70,0	69,9	85,6	86,3	68,2	67,3	:	:
Procento populace ve věku 20–24 let se sekundárním vzděláním, muži		87,8	85,3	:	:	55,9e	57,9e	84,8b	84,5	76,7	76,9	89,6	88,6	71,8	72,4	:	:
Procento populace ve věku 20–24 let se sekundárním vzděláním, ženy		84,7	75,7	:	:	43,5e	46,8e	79,4b	81,7	63,8	63,3	81,2	83,5	64,0	61,5	:	:
Procento populace ve věku 30–34 let s terciárním vzděláním, celkem		28,3	31,0	24,9	28,6	16,7e	22,1e	27,0b	28,9	21,5	23,5	18,9	17,2	14,8	17,2	37,8	38,6
Procento populace ve věku 30–34 let s terciárním vzděláním, muži		25,3	32,9	21,4	23,1	14,0e	19,6e	21,5b	24,2	23,4	25,0	15,2	13,4	16,6	19,5	33,4	33,9
Procento populace ve věku 30–34 let s terciárním vzděláním, ženy		31,3	32,2	28,7	34,5	19,2e	24,7e	32,8b	33,7	19,6	22,1	23,2	21,3	13,0	14,7	42,2	43,3

Národní účty	Pozn .	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Hrubý domácí produkt																	
V běžných cenách (v miliardách EUR)	6)	3,5	3,6	8,6	9,1p	10,0p	10,3p	33,3	33,5	601,5	645,4	14,0	14,6	5,6	:	13 987,3	14 693,0
Na hlavu (v EUR)	6)	5 600	5 800	4 100	4 400p	3 400	3 600	4 700	4 700	7 800	8 300	3 600	3 800	3 100	:	27 500	28 800
Ve standardech kupní síly (PPS) na hlavu	6)	11 200	11 800	10 100	10 600	8 300	8 600	10 200	10 300	14 600	10 100	8 000	8 300	:	:	27 500	28 700

		Černá Hora	Bývalá jugoslávská republika Makedonie	Albánie	Srbsko	Turecko	Bosna a Hercegovina	Kosovo*	EU-28								
V PPS na hlavu v poměru k průměru EU (EU-28 = 100)	6)	41	41	37	37	30	30	37	36	53	53	29	29	:	:	-	-
Reálná míra změny (objem ve srovnání s předchozím rokem (v %))	6)	1,8	3,4	3,5p	3,7e	1,8p	2,8p	-1,8	0,8	3,0	4,0	1,1	:	1,2	:	1,5	2,2
Hrubá přidaná hodnota podle hlavních odvětví																	
Zemědělství, lesnictví a rybolov (v %)	6)	10,0	9,8	11,7	11,4p	22,9p	22,1p	9,3	8,2	8,0	8,5	7,1	:	14,3	:	1,6	1,5
Průmysl (v %)	6)	13,5	12,9	18,3	18,7p	14,7p	14,6p	25,1	25,9	22,0	21,5	21,3	:	19,4	:	19,1	19,2
Stavebnictví (v %)	6)	4,2	4,6	8,0	7,9p	10,0p	10,8p	5,1	5,5	5,1	5,0	4,7	:	7,3	:	5,4	5,4
Služby (v %)	6)	72,3	72,7	62,0	62,0p	52,4p	52,5p	60,5	60,4	64,9	65,0	66,9	:	59,0	:	73,9	73,9

Platební bilance	Pozn	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Čisté (vnitřní – vnější) přímé zahraniční investice (v milionech EUR)	13)	353,9	619,3	197,4	170,7	811,5	818,4	1 236,3	1 803,8	4 121,9	10 641,7	386,1	221,2	123,8	287,3	- 22 872,0	:
Čisté (vnitřní – vnější) přímé zahraniční investice (v % HDP)	13)	10,2	17,1	2,3	1,9p	8,1p	8,0p	3,7	5,4	0,7	1,6	2,8	1,5	2,2	:	-0,2	:
Čisté (vnitřní – vnější) přímé zahraniční investice v poměru k EU-28 (v milionech EUR)	14)	102,5	403,0	10,8	-169,2	:	:	1 073,9	1 480,4	1 509,5	4 809,2	:	:	82,4	101,3	-	-
Čisté (vnitřní – vnější) přímé zahraniční investice v poměru k EU-28 (v % HDP)	14)	3,0	11,1	0,1	-1,9	:	:	3,2	4,4	0,3	0,7	:	:	1,5	:	-	-
Remitence jako % HDP	15)	1,3	:	2,2p	2,1e	:	:	7,8	8,7	0,1	0,1	8,5	8,3	:	:	0,1	:

Zahraniční obchod se zbožím	Pozn	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Mezinárodní obchod se zbožím																	
Podíl vývozu do zemí EU-28 na hodnotě celkového vývozu (v %)		35,8	35,7	76,5	77,2	77,4	75,5	65,7	67,0	43,5	44,5	72,1	71,6	30,2	32,6	-	-
Podíl dovozu ze zemí EU-28 na hodnotě celkového dovozu (v %)		45,8	41,3	63,4	62,1	61,1	61,8	57,1	57,3	36,7	38,0	58,9	60,8	42,6	42,2	-	-
Obchodní bilance (v milionech EUR)		-1 451	-1 524	-1 758	-1 726	-2 114	-2 154	-2 950	-2 985	-63 685	-56 977	-3 844	-3 510	-2 214	-2 309	11 139	64 169

		Černá Hora	Bývalá jugoslávská republika Makedonie	Albánie	Srbsko	Turecko	Bosna a Hercegovina	Kosovo*	EU-28
--	--	------------	--	---------	--------	---------	---------------------	---------	-------

Mezinárodní obchod se zbožím a službami v poměru k HDP																	
Dovoz (% HDP)	6)	60,0	61,1	64,9	65,0p	47,2p	:	54,2	56,4	32,1	30,8	:	:	50,6	:	40,4	40,5
Vývoz (% HDP)	6)	40,1	42,5	47,7	48,8p	28,2p	:	43,4	46,7	27,9	28,0	:	:	19,6	:	43,1	43,8

Veřejné finance	Pozn .	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Vládní finanční statistiky, v poměru k HDP																	
** Přebytek (+) / deficit (–) veřejných financí (v %)	7)	-3,1	7,7	-4,2	-3,5	-5,2	-4,0	-6,7	-3,8	0,4	1,7	-2,0	0,7	:	:	-3,0	-2,4
** Veřejné zadlužení (v %)	7) 8)	56,7	63,3	38,2	38,0	71,8	72,5	72,4	76,4	34,5	31,3	41,6	41,9	10,5	12,8	86,8	85,2

Finanční ukazatele	Pozn .	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Roční změna spotřebitelských cen (v %)		-0,7	1,5	-0,3	-0,3	0,7	2,0	2,9	1,9	8,9	7,7	-0,9	-1,0	0,4	-0,5	0,5	0,0
Celkové vnější zadlužení v poměru k HDP (v %)	9)	:	:	70,3p	69,9p	69,6	73,9	77,1	80,1	55,0	56,4	:	:	32,3	:	:	:
Úroková sazba úvěrů (ročních) per annum (v %)	10)	9,22	8,53	3,75	3,75	7,66	7,77	10,50	6,50	11,68	10,79	6,32	5,74	10,70	:	:	:
Úroková sazba z vkladů (ročních) per annum (v %)	11)	1,86	1,23	0,50	0,25	1,92	1,35	5,50	2,50	7,75	7,27	0,09	0,09	1,07	:	:	:
Hodnota rezervních aktiv (včetně zlata) (v milionech EUR)	12)	545	674	2 436	2 262	2 192	2 880	9 907	10 378	95 824	99 620	4 001	4 400	746	861	:	:
Mezinárodní rezervy – vyjádřeno v měsících dovozu	12)	3,2	3,7	5,3	4,6	5,6	7,6	6,6	6,6	5,9	6,0	6,1	6,8	3,2		:	:

Podnikání	Pozn .	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Index průmyslové výroby (2010 = 100)		81,8	88,3	112,5	118,0	139,2	142,4	98,8	107,1	120,5	124,3	103,9	107,1	:	:	101,7	103,9

Infrastruktura	Pozn .	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
-----------------------	--------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

Černá Hora	Bývalá jugoslávská republika Makedonie	Albánie	Srbsko	Turecko	Bosna a Hercegovina	Kosovo*	EU-28
------------	--	---------	--------	---------	---------------------	---------	-------

Hustota železniční sítě (trati v provozu na tisíc km ²)	18,1	18,1	27,2	27,2	12,0	13,2s	49,3	48,6s	12,9	12,9	20,1	20,1	30,6	30,6	:	:
Délka dálnic (v kilometrech)	0	0	259	259	:	:	607	693	2 155	2 159	128	128	80	80	:	:

Energetika	Pozn	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Čistý dovoz energie v poměru k HDP	16)	5,4	4,2	8,5	6,4	1,3	0,7	5,3	4,7	1,8	1,4	6,8	5,3	6,9	:	2,4	1,7

: = není k dispozici
b = přerušení řady
e = odhadovaná hodnota
p = prozatímní
s = odhad Eurostatu
– = nepoužije se

* = Tímto označením nejsou dotčeny postoje k otázce statusu a označení je v souladu s rezolucí Rady bezpečnosti OSN 1244/1999 a se stanoviskem Mezinárodního soudního dvora k vyhlášení nezávislosti Kosova.

** = Údaje o schodku veřejných financí a o veřejném dluhu zemí procesu rozšíření jsou zveřejněny tak, jak byly uvedeny, a bez záruky jejich kvality a dodržování pravidel ESA.

Poznámky pod čarou:

- 1) Bosna a Hercegovina: populace v polovině roku.
- 2) Albánie: součet částí nečiní 100 % kvůli případům, kdy osoby nebyly nebo nemohou být přiřazeny ke konkrétní činnosti.
- 3) Bosna a Hercegovina: součet částí nečiní 100 %, protože nejsou zahrnuty jiné typy vlastnictví. Černá Hora: kromě nevládních organizací.
- 4) Turecko: nezaměstnanost na základě kritéria 4 týdnů a s použitím metod pouze aktivního hledání zaměstnání.
- 5) Srbsko 2014: mzdy a výplaty zaměstnanců právnických osob a podniků nezapsaných v obchodním rejstříku. Bosna a Hercegovina: čistá mzda.
- 6) Turecko a Bosna a Hercegovina: na základě ESA 1995.
- 7) EU-28: na základě ESA 2010.
- 8) Hodnota HDP je získána ze střednědobého výdajového rámce na období 2016–2018 (duben 2015).
- 9) Bývalá jugoslávská republika Makedonie: na základě 6. vydání příručky o platební bilanci.
- 10) Albánie: vážená průměrná úroková sazba uvalená na nové úvěry na 12 měsíců v příslušném měsíci s 12měsíční splatností. Bosna a Hercegovina: sazby krátkodobých úvěrů nefinančním společenstvem v národní měně (vážený průměr). Černá Hora: skutečná vážená průměrná úroková sazba, nesplacené částky, roční. Bývalá jugoslávská republika Makedonie: konec roku (31. prosinec). Kosovo: zahrnuje poplatek za vyplacení účtovaný bankami.
- 11) Albánie: úroková sazba z vkladů představuje průměrnou váženou sazbu za nově přijaté vklady za příslušný měsíc s 12měsíční splatností. Bosna a Hercegovina: sazby vkladů na požádání domácností v národní měně (vážený průměr). Černá Hora: skutečná vážená průměrná úroková sazba, nesplacené částky, roční. Bývalá jugoslávská republika Makedonie: konec roku (31. prosinec). Turecko: jednodenní vkladová facilit. Kosovo: zahrnuje poplatek za vyplacení účtovaný bankami.
- 12) Bývalá jugoslávská republika Makedonie: konec roku (31. prosinec).
- 13) Bývalá jugoslávská republika Makedonie, Albánie, Srbsko, Bosna a Hercegovina, Kosovo a EU-28: na základě 6. vydání příručky o platební bilanci.
- 14) Bývalá jugoslávská republika Makedonie, Srbsko a Kosovo: na základě 6. vydání příručky o platební bilanci.
- 15) Bývalá jugoslávská republika Makedonie, Srbsko, Bosna a Hercegovina a EU-28: na základě 6. vydání příručky o platební bilanci.
- 16) Černá Hora, Bývalá jugoslávská republika Makedonie, Albánie, Turecko a Kosovo: výpočty Eurostatu.